

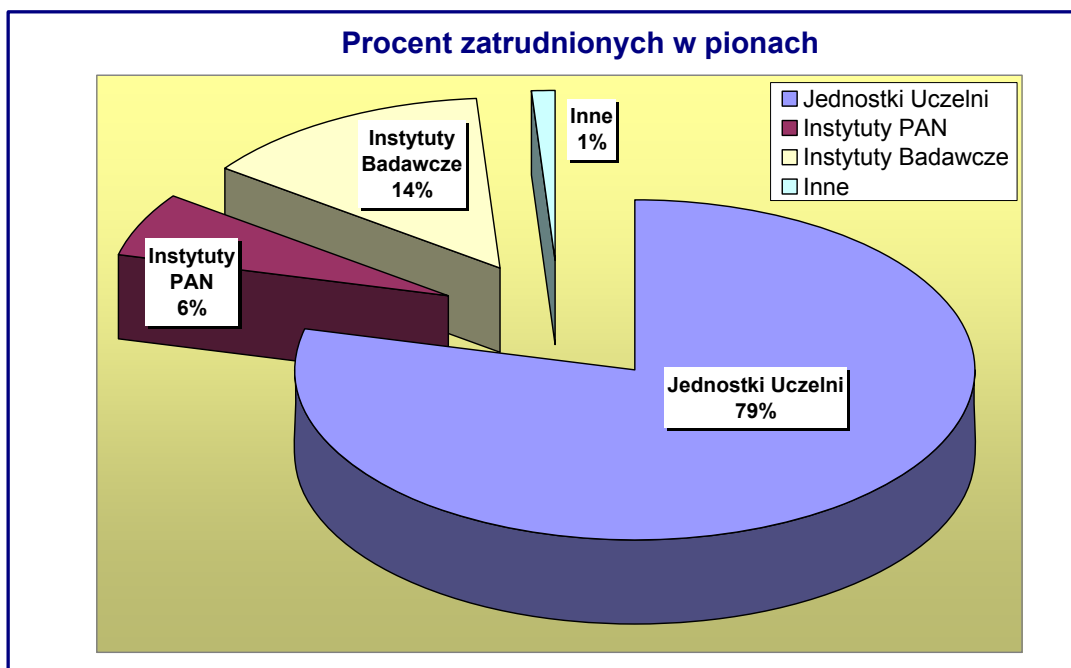
**Stanowisko Uniwersyteckiej Komisji Nauki w/s przydziału dotacji statutowej
na utrzymanie potencjału badawczego - analiza porównawcza**

W marcu 2015 jednostki naukowe, w tym podstawowe jednostki uczelni, otrzymały decyzje o wysokości przyznanej im dotacji statutowej. Wysokość środków finansowych przyznanych przez Ministra na utrzymanie potencjału badawczego dla poszczególnych jednostek wyliczona wg algorytmu wprowadzonego w *Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 18 grudnia 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie kryteriów i trybu przeznaczenia oraz rozliczenia środków finansowych na naukę na finansowanie działalności statutowej* (Dz. U. poz. 1941, 2014), uwzględniała: liczbę pracowników wyrażona tzw. liczbą N, współczynniki kosztochłonności oraz współczynnik przypisany kategorii danej jednostki. Dla jednostek o tej samej kategorii i zbliżonej liczbie N, czynnikiem różnicującym uzyskaną dotację jest współczynnik kosztochłonności (od 1,0 do 3,5). Po raz pierwszy zrezygnowano z zastosowania w algorytmie stałej przeniesienia, wprowadzając ograniczenia na maksymalne spadki i wzrosty dotacji (określonej w *Rozporządzeniu* jako tzw. dotacja jednostkowa – przypadająca na jednego pracownika z uwzględnieniem współczynników kosztochłonności). Zmiany te utrzymane zostały w nowym Rozporządzeniu (Dz. U. poz. 1443, 2015), które tylko nieznacznie zmieniło ograniczenia spadków i wzrostów dotacji jednostkowej.

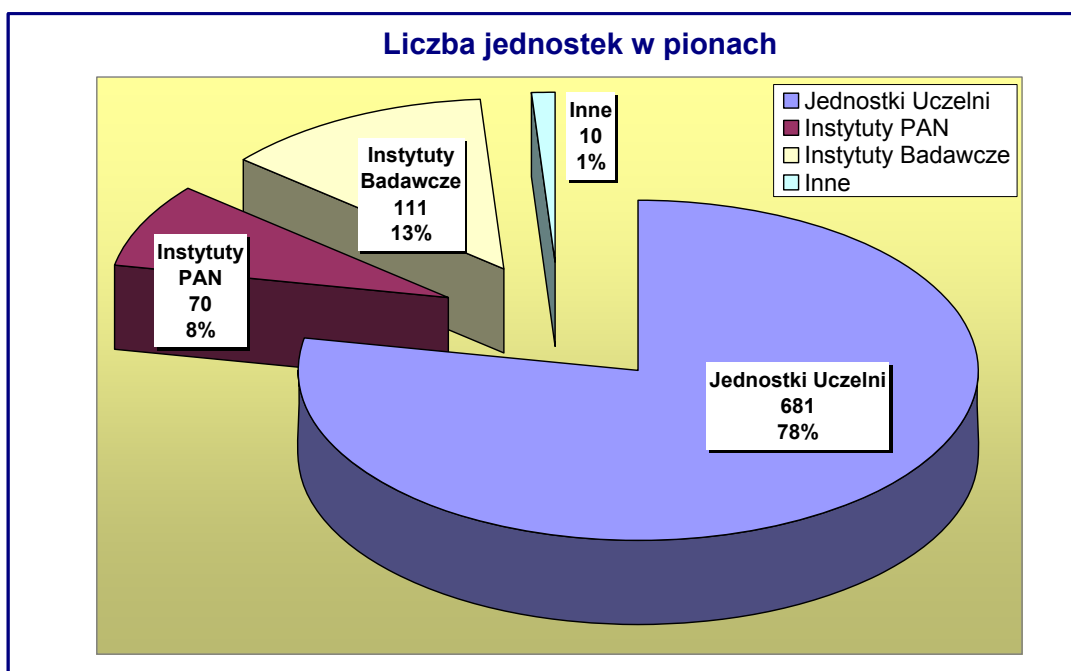
Przed analizą porównawczą wysokości dotacji DS dla 20 uniwersytetów, będących członkami KRUP, warto przedstawić dane przeglądowe dla wszystkich polskich jednostek naukowych, prezentowane przez MNiSW na spotkaniach różnorodnych gremiów. Wykresy na dwóch kolejnych stronach (Rysunki 1 - 4) przedstawiają te dane, w rozbiciu na rodzaje jednostek (piony: Instytuty PAN, podstawowe jednostki organizacyjne uczelni, instytuty badawcze, inne). Te same dane obrazuje poniższa Tabela 1.

Tabela 1: Wybrane dane dla polskich jednostek naukowych w rozbiciu na piony.

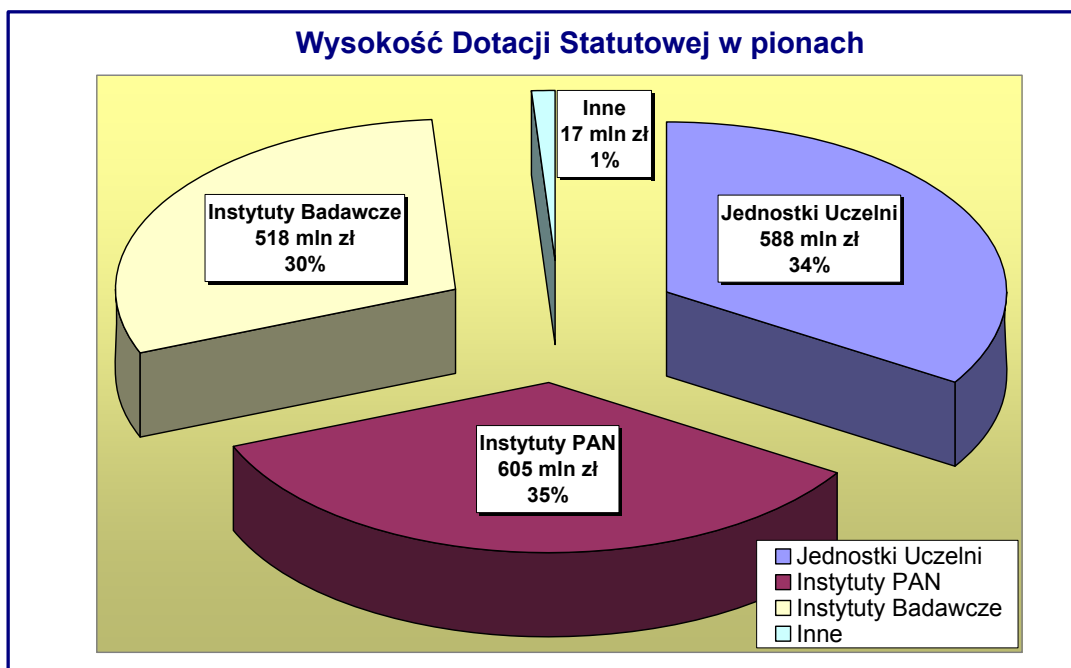
	Ogółem	Instytuty PAN	Jednostki uczelni	Instytuty badawcze	Inne
Procent zatrudnienia	100	6	79	14	1
Liczba jednostek A+	43	12	28	3	0
Liczba jednostek A	331	44	243	40	4
Liczba jednostek B	498	14	410	68	6
Liczba jednostek	872	70	681	111	10
Procent liczby jednostek	100	8	78	13	1
Dotacja DS (mln PLN)	1 728	605	588	518	17
Udział w dotacji DS	100	35	34	30	1
Dotacja jednostkowa (PLN)		45 332	3 511	17 310	5 499
Uśredniony wsp. kategorii		1,03	0,84	0,83	0,82
Dotacja zred. do A (PLN)		44 196	4 180	20 862	6 706

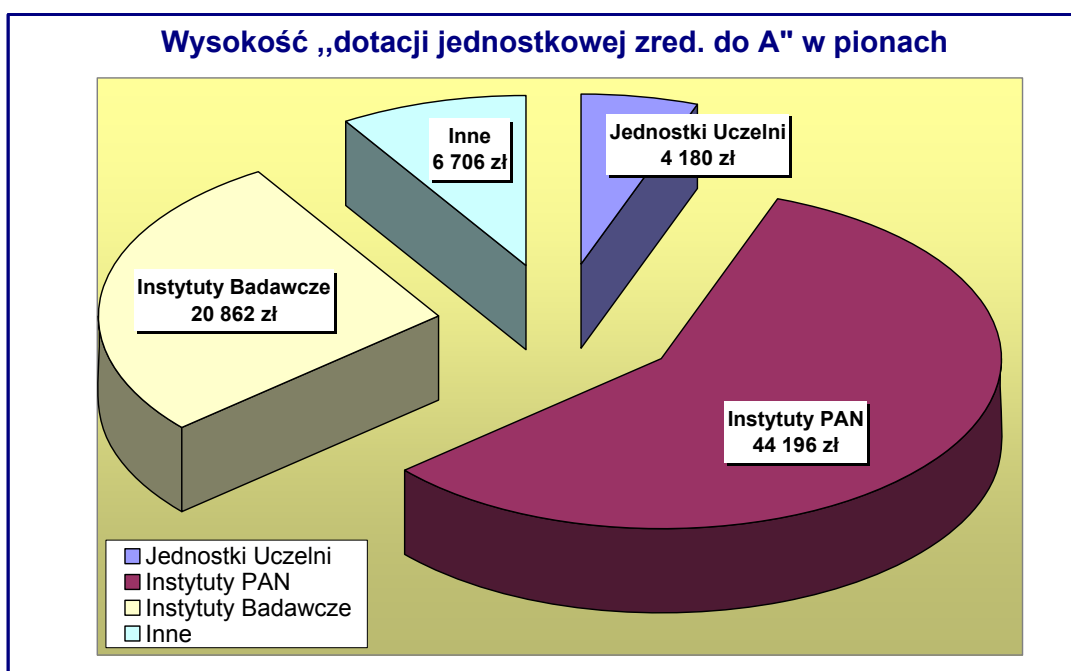
Rysunek 1: Procentowe zatrudnienie w poszczególnych pionach jednostek naukowych.

Rysunek 2: Liczby jednostek i ich procentowy udział w ogólnej liczbie jednostek w pionach. Procentowe udziały ilości jednostek i ilości zatrudnionych (Rysunek 1) są praktycznie identyczne.

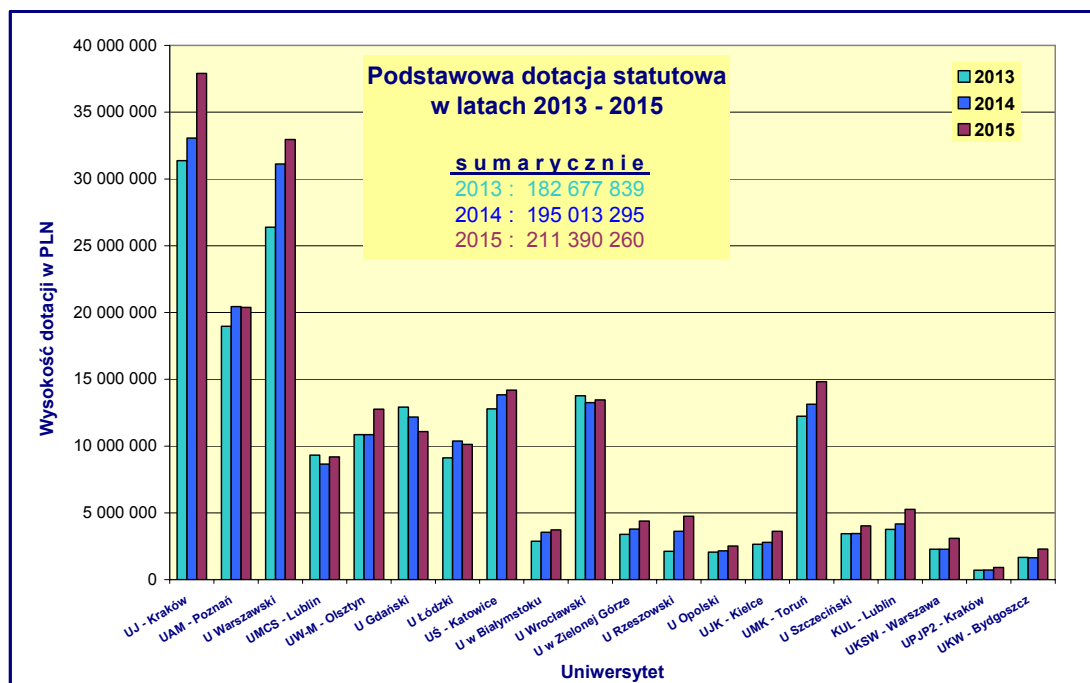
Rysunek 3: Wysokość sumarycznej podstawowej dotacji statutowej dla jednostek naukowych każdego pionu (w mln PLN) oraz procentowy ich udział w całkowitej dotacji DS w roku 2015.

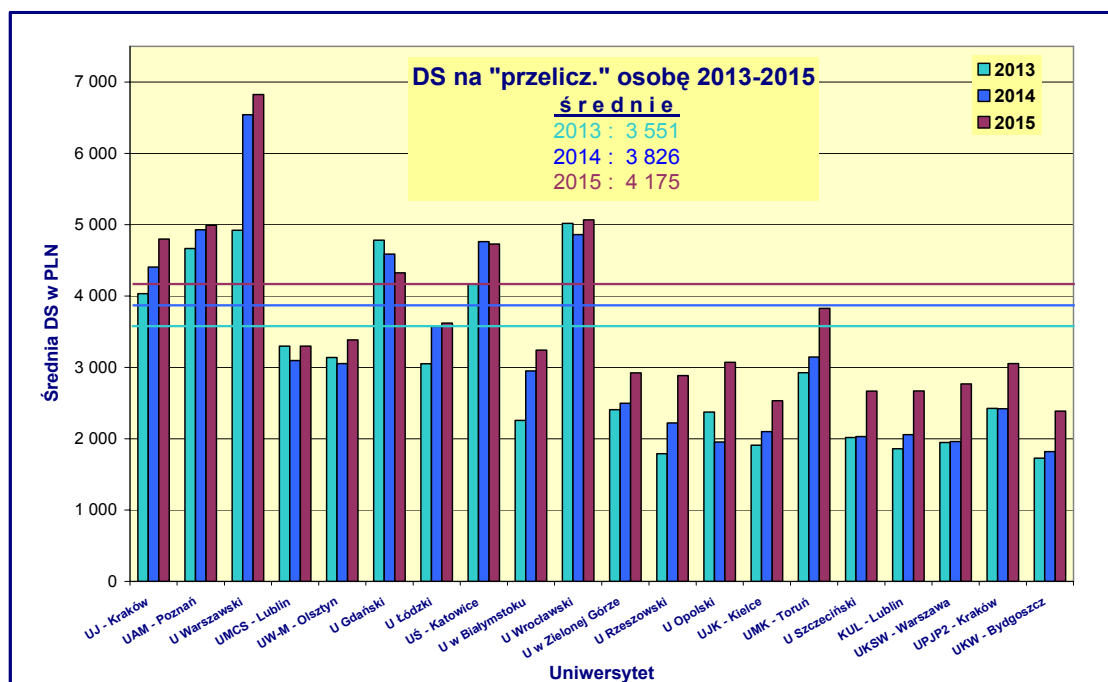
Rysunek 4: Porównanie wysokości jednostkowej dotacji statutowej (przypadającej na jedną osobę „przeliczeniową”, czyli z uwzględnieniem współczynników kosztocłonności) w poszczególnych pionach, zredukowanych do identycznej kategorii A dla wszystkich jednostek w każdym pionie.

Podsumowując powyższe dane można stwierdzić, że podstawowe jednostki organizacyjne uczelni, stanowiące 78% ogólnej liczby jednostek naukowych oraz zatrudniające 79% ogółu pracowników sektora nauki, otrzymują 34% środków rozdysponowywanych na utrzymanie potencjału badawczego w formie podstawowej dotacji statutowej.

Analiza przeprowadzona przez Uniwersytecką Komisję Nauki objęła dane dotyczące środków podstawowej dotacji DS i zatrudnienia w badaniach naukowych dla 20 uniwersytetów - uczelni członkowskich KRUP. Wysokości przyznanych dotacji DS w latach 2013-2015 oraz wysokości dotacji jednostkowych przedstawiają Rysunek 5 i Rysunek 6.

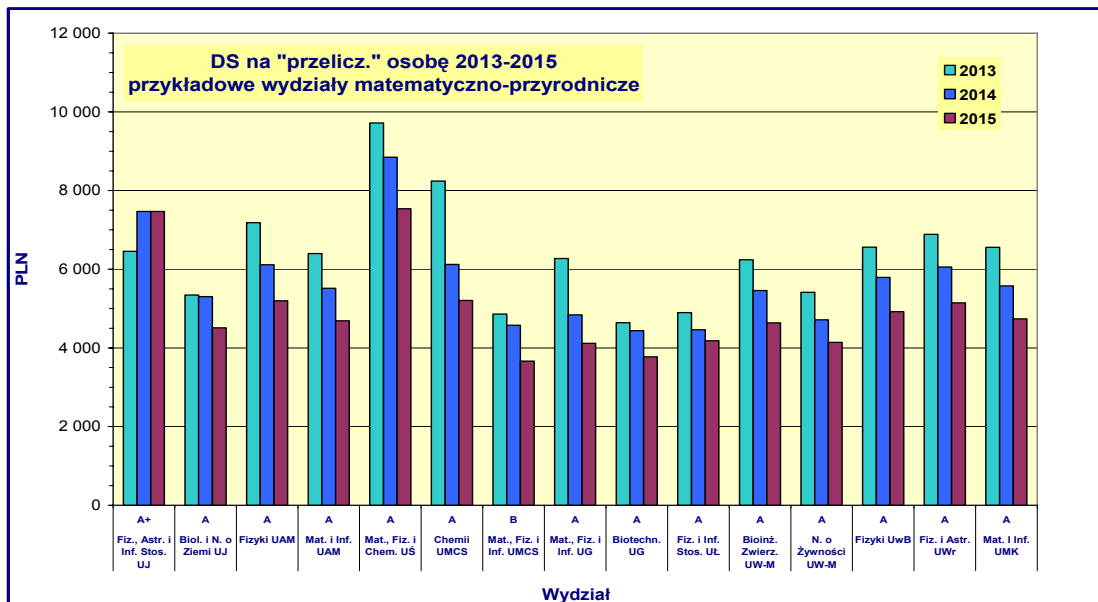

Rysunek 5: Sumaryczna dotacja statutowa dla uniwersytetów KRUP w latach 2013-2015.

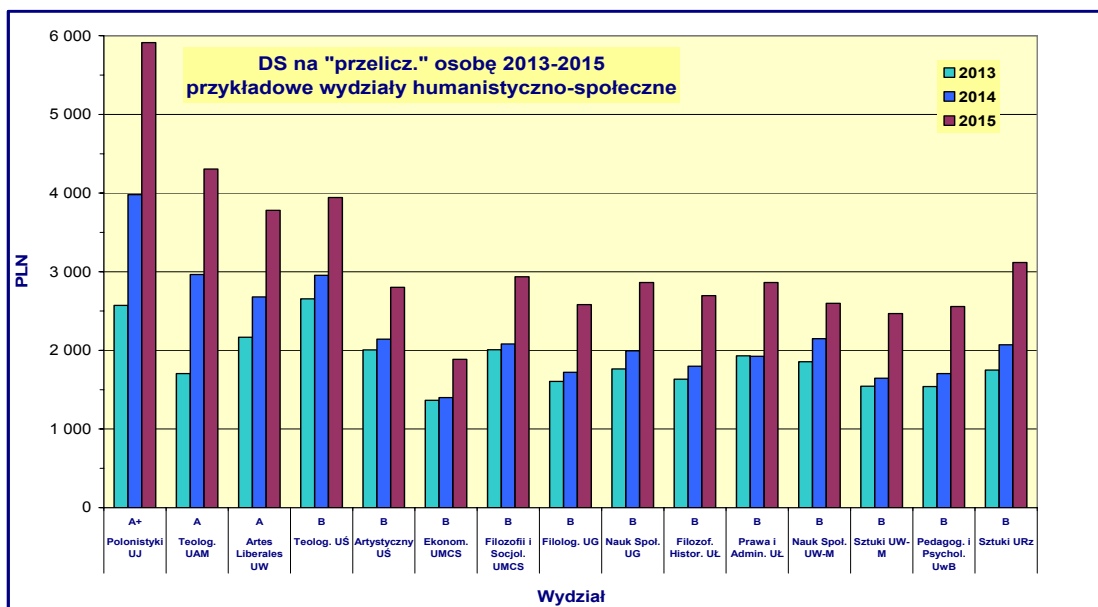

Rysunek 6: Jednostkowa dotacja DS dla uniwersytetów KRUP w latach 2013-2015.

Rysunek 7 przedstawia zmiany wysokości jednostkowej dotacji DS znormalizowanej do kategorii A dla kilku wydziałów z obszaru nauk matematyczno-przyrodniczych (M-P), na ogół jednostek kategorii A. Analogiczny reprezentatywny przykład dla obszaru nauk humanistyczno-społecznych (H-S, w przewadze jednostki kategorii B) obrazuje Rysunek 8.

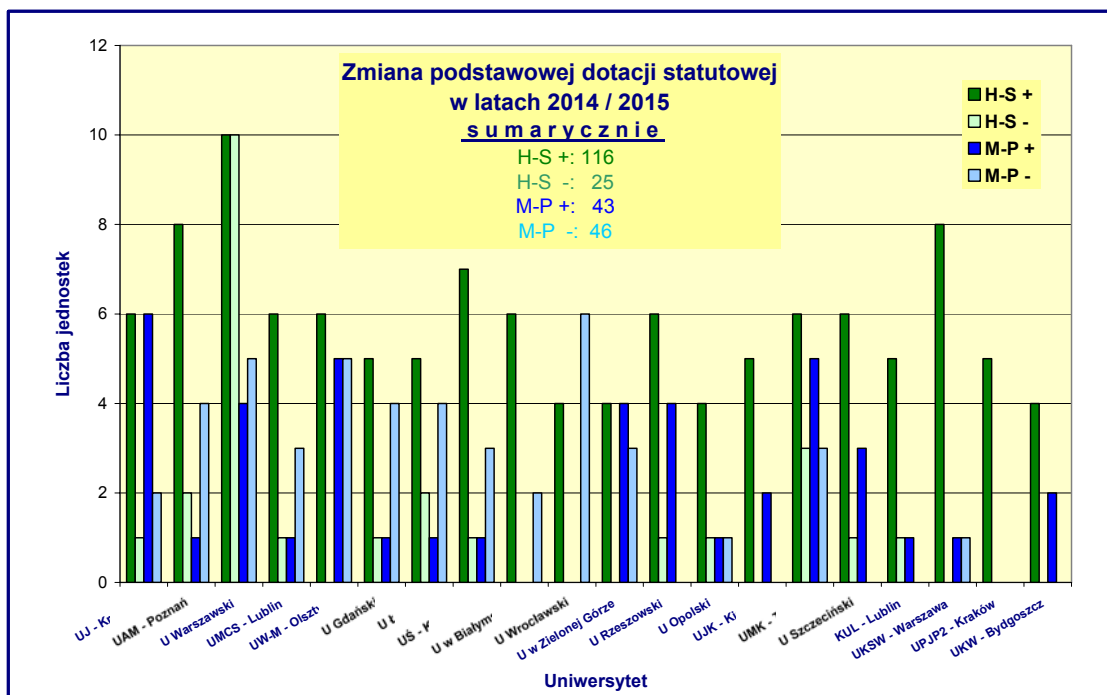

Rysunek 7: Reprezentatywny przykład zmian dotacji DS na „przeliczeniową” osobę dla wydziałów matematyczno-przyrodniczych w latach 2013-2015.

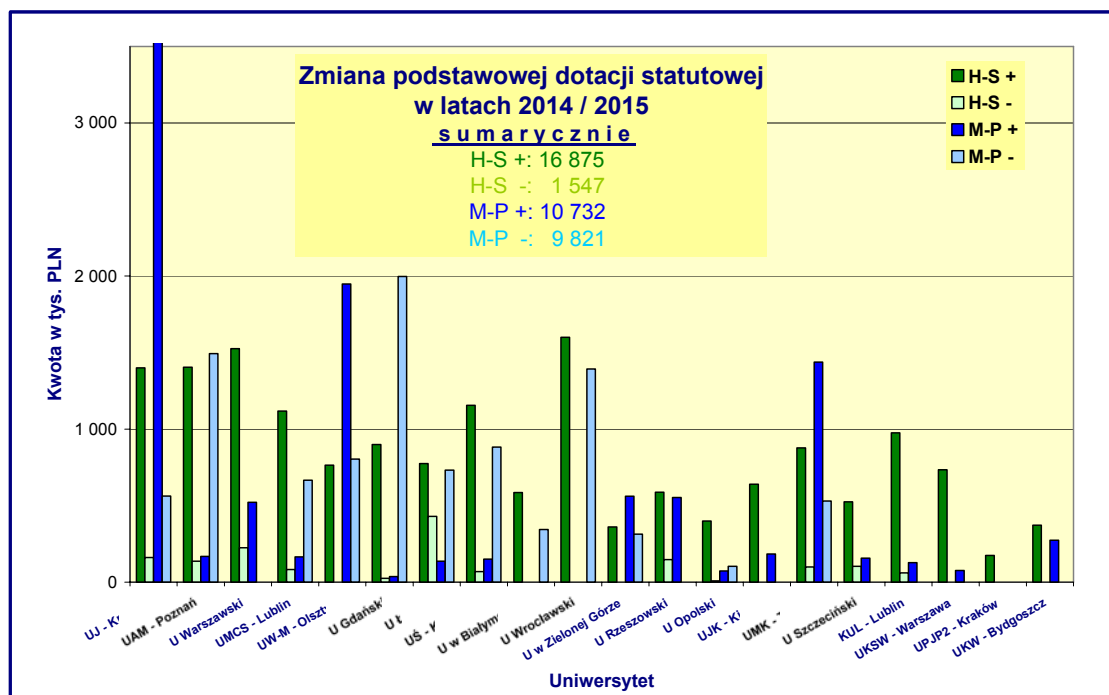

Rysunek 7: Reprezentatywny przykład jak na Rysunku 11, ale dla wydziałów humanistyczno-społecznych.

Na Rysunku 9 przedstawione są liczby jednostek w każdym z 20 uniwersytetów, w obszarach H-S oraz M-P, dla których dotacja DS w roku 2015 była w stosunku do roku 2014 wyższa (+) albo niższa (-). Z kolei Rysunek 10 obrazuje te same zmiany w kwotach bezwzględnych.

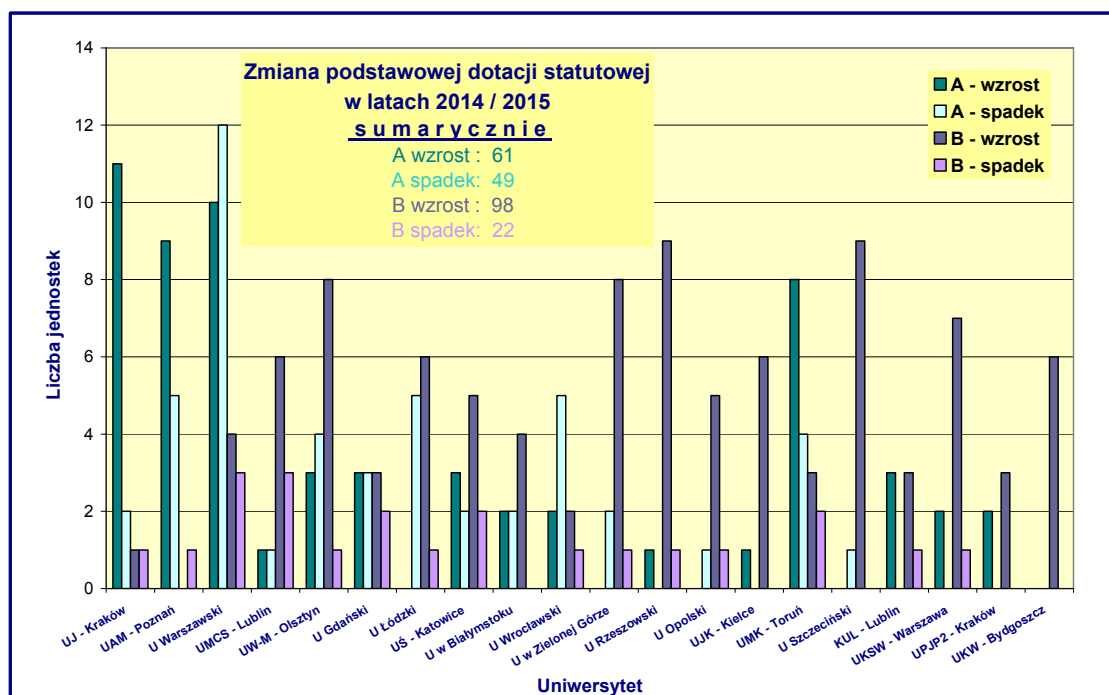

Rysunek 8: Liczby jednostek w poszczególnych uczelniach, w grupach H-S i M-P, które odnotowały wzrost (+) / spadek (-) dotacji DS na rok 2015, w stosunku do roku 2014.

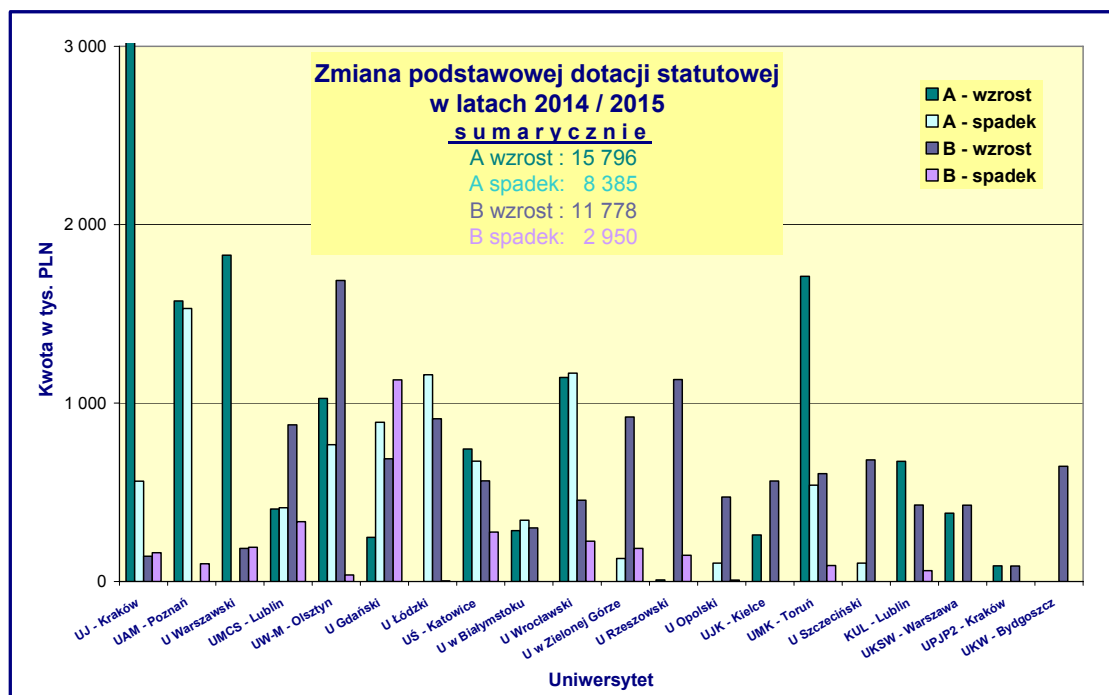

Rysunek 9: Kwotowe zmiany wysokości dotacji dla jednostek z Rysunku 9.

Analogiczne zmiany dotacji DS pomiędzy 2014 a 2015, ale w odniesieniu do jednostek pogrupowanych ze względu na kategorie naukowe „A” (zliczane wspólnie jednostki o kategoriach A i A+) oraz B przedstawiają Rysunek 11 i Rysunek 12.

Rysunek 10: Liczby jednostek w poszczególnych uczelniach, posiadających kategorie „A” (A i A+ wspólnie) oraz B, które odnotowały wzrost/spadek dotacji DS na rok 2015, w stosunku do roku 2014.

Rysunek 11: Kwotowe zmiany wysokości dotacji dla jednostek z Rysunku 11.

Zilustrowane na Rysunkach 9 - 12 informacje o liczbach jednostek notujących w roku 2015 wzrost/spadek dotacji DS w stosunku do roku 2014, w rozbiciu na obszary H-S i M-P oraz kategorie naukowe A+, A i B zbiera Tabela 2. W Tabeli 3 w takich samych grupach pokazane są sumaryczne kwoty wzrostu/spadku dotacji dla analizowanych 230 jednostek naukowych z 20 uniwersytetów KRUP.

Tabela 2: Liczby jednostek 20 uniwersytetów KRUP, które zanotowały wzrost/spadek dotacji DS w roku 2015 w stosunku do roku 2014, z rozbiciem na obszary nauk oraz kategorie.

Rodzaj jednostki	Liczba jednostek	L. jedn. ze wzrostem DS	L. jedn. ze spadkiem DS
Ogółem	230	159	71
Humanistyczno-społeczne	141	116	25
Matematyczno-przyrodnicze	89	43	46
Kategorii A+	18	10	8
Kategorii A	92	51	41
Kategorii B	120	98	22

Tabela 3: Kwoty wzrostu/spadku dotacji DS (w tys. PLN) dla jednostek 20 uniwersytetów KRUP, pogrupowanych jak w Tabeli 2.

Rodzaj jednostki	Liczba jednostek	Kwota wzrostu DS	Kwota spadku DS
Ogółem	230	27 574	11 368
Humanistyczno-społeczne	141	16 852	1 547
Matematyczno-przyrodnicze	89	10 722	9 821
Kategorii A+	18	2 659	76
Kategorii A	92	13 137	8 342
Kategorii B	120	11 778	2 950

Dane przedstawione na Rysunkach 5 - 12 oraz w Tabelach 2 - 3, a także prezentacja sytuacji dla każdego z analizowanych uniwersytetów zawarta na rysunkach w Aneksie 1, pozwalają na zaobserwowanie pewnych **wyraźnych prawidłowości**.

W latach 2013-2015 sumaryczna kwota dotacji dla analizowanych 20 uniwersytetów wzrosła o prawie 16% (praktycznie po około 8% rocznie), jednakże wzrost ten nie przełożył się na równomierną zmianę finansowania wszystkich jednostek. O ile w obszarze nauk matematyczno-przyrodniczych praktycznie takie same liczby jednostek zanotowały wzrost jak i spadek dotacji DS (przy czym kwotowo wzrost jest nieco większy niż spadek), to w dziedzinie nauk humanistyczno-społecznych znacznie więcej jednostek zanotowało wzrost

dotacji, aniżeli jej spadek. Także kwota wzrostu w tym obszarze jest znacząco większa. Analogiczna obserwacja dotyczy jednostek poszeregowanych ze względu na kategorię naukową. Dla kategorii A+ i A liczba jednostek notujących wzrost dotacji jest tylko nieco większa od obciążonych spadkiem finansowania DS, natomiast dla kategorii B wzrost zanotowało znacznie więcej jednostek niż notujących spadek. Należy zaznaczyć, że kwotowo te różnice są słabiej zarysowane niż w przypadku porównywania obszarów nauki. Obserwacje te powtórzyć można (i zinterpretować) w następujący sposób:

Po pierwsze, jednostki reprezentujące dziedziny o niższej kosztochłonności uzyskały wyraźny wzrost dotacji, przy czym analizy wysokości dotacji przydzielanej rok po roku każą przypuszczać, że tendencja ta będzie się utrzymywać przez kolejne lata.

Po drugie, jednostki o charakterze eksperymentalnym z dziedziny nauk ścisłych, technicznych oraz nauk o życiu i środowisku otrzymują z roku na rok niższą dotację. W ciągu ostatnich czterech lat niektóre z tych jednostek straciły prawie 30% środków.

Obie te zależności są wynikiem usunięcia z algorytmu stałej przeniesienia i zbliżeniem się dotacji jednostkowej do wartości średniej (obrazują ten trend rysunki w aneksie prezentowane jako drugie w parze dla każdej z uczelni). Niestety, wynikiem działania algorytmu jest także częste zwiększenie dotacji dla jednostek kategorii B, przy bardzo ograniczonym wzroście dotacji dla jednostek kategorii A i dla elitarnych jednostek A+. Zaobserwowane zależności dowodzą, że w przeszłości założona była znacznie większa rozpiętość wysokości finansowania pomiędzy jednostkami o różnej kosztochłonności.

Porównanie wysokości dotacji z kilku ostatnich lat wyraźnie pokazuje bardzo groźną tendencję, wskazaną już w uchwale nr 276 KRUP z dnia 23 maja 2013, w postaci rozwierających się niekorzystnie nożyc pomiędzy kosztami aparatury i infrastruktury badawczej, zakupionej często z funduszy unijnych, a dotacją na utrzymanie potencjału badawczego. Bezspornie kierunki przyrodnicze i techniczne są znacznie bardziej kosztochłonne w kontekście badań niż humanistyczno-społeczne i znajduje to odbicie w zróżnicowaniu dotacji, jednak przyjęte obecnie współczynniki są być może adekwatne w obszarze dydaktyki, natomiast prowadzenie działalności statutowej (badawczej) opartej o specjalistyczną aparaturę wymagałoby przyjęcia dla celów obliczania dotacji DS osobnego zestawu współczynników o większej rozpiętości (o co najmniej czynnik 2).

Ponieważ ekstensywnym czynnikiem określającym wysokość dotacji statutowej jest liczba N, to wypunktować należy podstawowy fakt: silne wzmocnienie bazy infrastrukturalnej w minionej dekadzie nie miało odbicia w proporcjonalnym zwiększaniu liczby pracowników. Ta sama liczba pracowników obsługuje wielokrotnie droższą (również w utrzymaniu) aparaturę. Wobec tego, jeśli usiłujemy dotację statutową mierzyć liczbą pracowników, to średnia dotacja na jednego pracownika „przeliczeniowego” nie może być taka sama (ani tym bardziej niższa) niż 4 - 5 lat temu, ale powinna zdecydowanie wzrosnąć. Relacje pomiędzy kosztami infrastruktury a pracą naukowca powinny też znaleźć odzwierciedlenie w podziale pierwotnym: Instytuty Polskiej Akademii Nauk, które przeznaczają dotację statutową głównie na płace i nie zwiększają swojej liczby N, nie muszą otrzymywać procentowo znacznie więcej.

Przyjęty obecnie algorytm podobno wyrównuje niedopatrzenia z przeszłości; dodaje wcześniej pokrzywdzonym (humanistyka, sztuka, nauki społeczne), ale ujmuje uprzednio przeszacowanym (nauki ścisłe i techniczne, nauki o życiu). W prostej drodze prowadzi jednak do zapaści w tej drugiej grupie dziedzin, w której, paradoksalnie, rząd i społeczeństwo lokuje największe nadzieje na powstanie solidnego filara innowacji i nowych technologii. Chłodna i zdystansowana ocena sytuacji nie pozostawia złudzeń co do tego, że nie można utrzymać potencjału badawczego polskich jednostek naukowych bez zwiększenia nakładów. Wnosimy o to z całym zdecydowaniem i naciskiem.

Wzięcie pod uwagę odmiennej roli dotacji statutowej w różnych pionach jednostek wymaga modyfikacji algorytmu podziału środków DS tak, aby te różnice mogły zostać wzięte pod uwagę. W pionach, gdzie dotacja DS przeznaczana jest głównie na wynagrodzenia (np. PAN) nie jest konieczne ważenie liczby N współczynnikami kosztochłonności, w odróżnieniu od pionu uczelni, w których DS jest wykorzystywane głównie na zakup aparatury, materiałów eksploatacyjnych, serwis i inne usługi. Osiągnąć to można poprzez zastosowanie „efektywnych” współczynników kosztochłonności badań, zależnych od pionu, o rozpiętości wartości zdecydowanie mniejszej w pionie typu PAN niż w pionie typu uczelni. Alternatywnym, zapewne lepszym rozwiązaniem jest wprowadzenie w algorytmie dwóch składników – jednego bez wag kosztochłonności (wynagrodzenia), drugiego analogicznego do obecnego, biorącego pod uwagę ważenie liczb zatrudnionych współczynnikami kosztochłonności o odpowiednio dużej rozpiętości. W poszczególnych pionach wagi obu składników byłyby silnie różne – w pionie PAN dominowałby składnik pierwszy, zaś w pionie uczelni przeważającą rolę odgrywałby składnik drugi. Rozwiązanie to mogłoby być w dalszej perspektywie rozbudowane o ważenie w pierwszym składniku (płacowym) liczb N stanowiskami, aby oddać także strukturę zatrudnienia w jednostkach. Przyjmujemy z zadowoleniem informację, że problemy te zostały dostrzeżone i liczymy, że wypracowane przez powołany w MNiSW Zespół rozwiązanie, biorące pod uwagę głos i postulaty środowiska zostanie wdrożone zanim spadające finansowanie jednostek z obszaru nauk ścisłych i technicznych przyniesie nieodwracalne szkody dla harmonijnego rozwoju nauki w Polsce.

Dla UKN opracował
Stanisław Kistryn
październik 2015

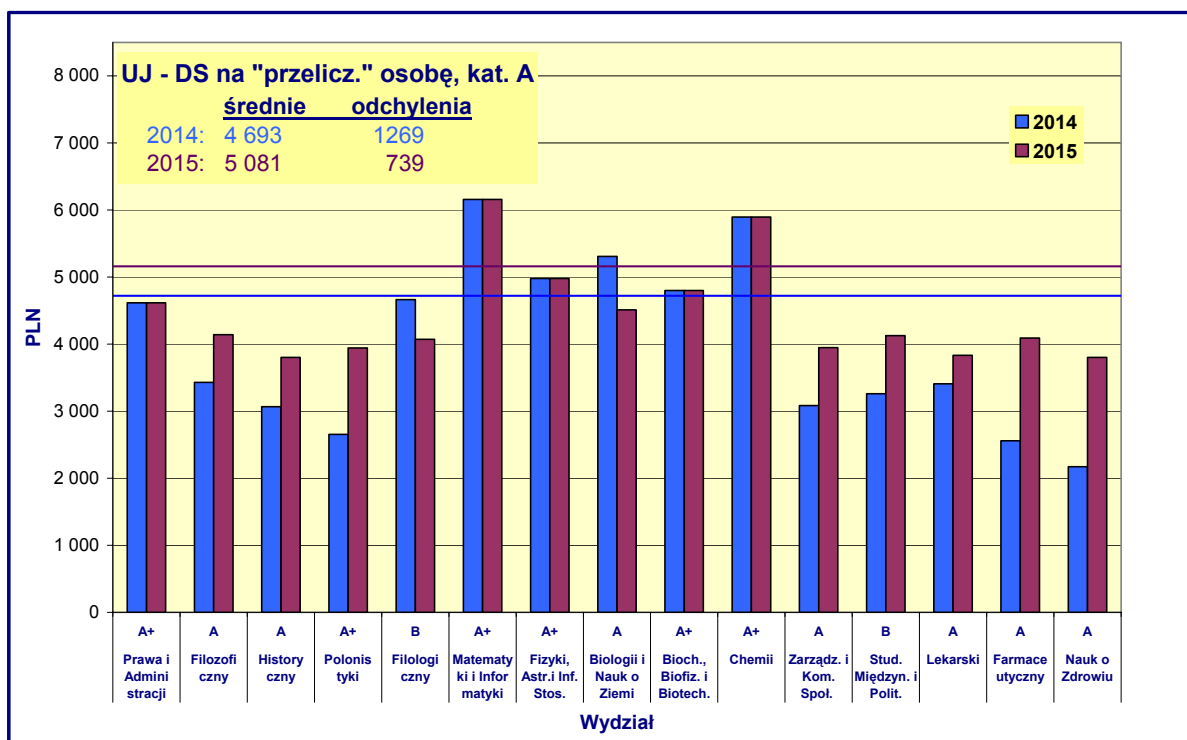
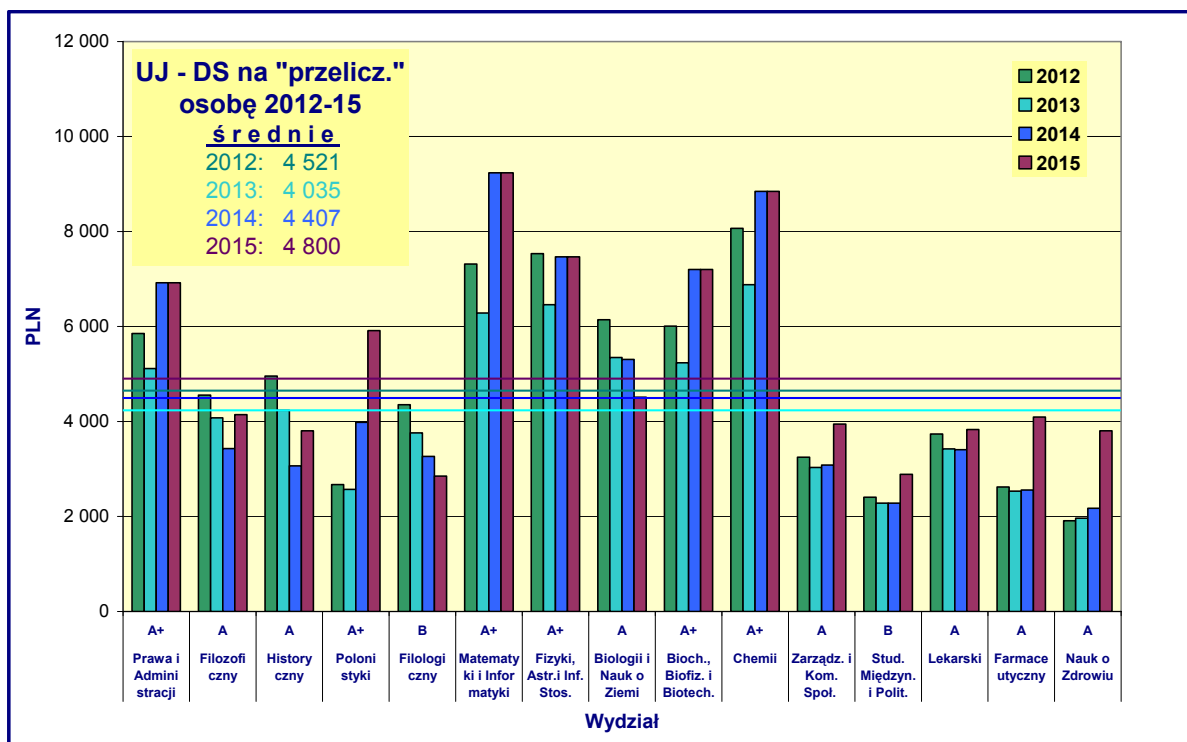
Aneks 1

Na kolejnych stronach przedstawione są wykresy, pokazujące zmiany dotacji statutowej dla jednostek 20 uniwersytetów - uczelni członkowskich KRUP. Na każdej stronie pierwszy wykres pokazuje dotację na „przeliczeniowego” pracownika, tzn. wynik podzielenia kwoty dotacji DS w danym roku przez sumę liczb pracowników przypisanych do danej dziedziny, mnożonych przez współczynniki kosztochłonności dla tej dziedziny, gdzie suma przebiega wszystkie dziedziny reprezentowane w danej jednostce (na ogół - wydziale), w latach 2013 (ew. 2012) do 2015. Drugi z wykresów pokazuje dotacje na „przeliczeniowego” pracownika w latach 2014 i 2015, po uwzględnieniu czynnika kategorii naukowej jednostki (podzieleniu dotacji przez współczynnik przypisany danej kategorii). Na wykresach podane i zobrazowane są średnie wartości dla każdego roku. Na wykresach prezentowanych jako drugie podane są także parametry charakteryzujące rozrzut wartości wokół średniej. Generalny trend zmniejszania się tego ostatniego parametru od roku 2014 do 2015 wskazuje na założone działanie algorytmu.

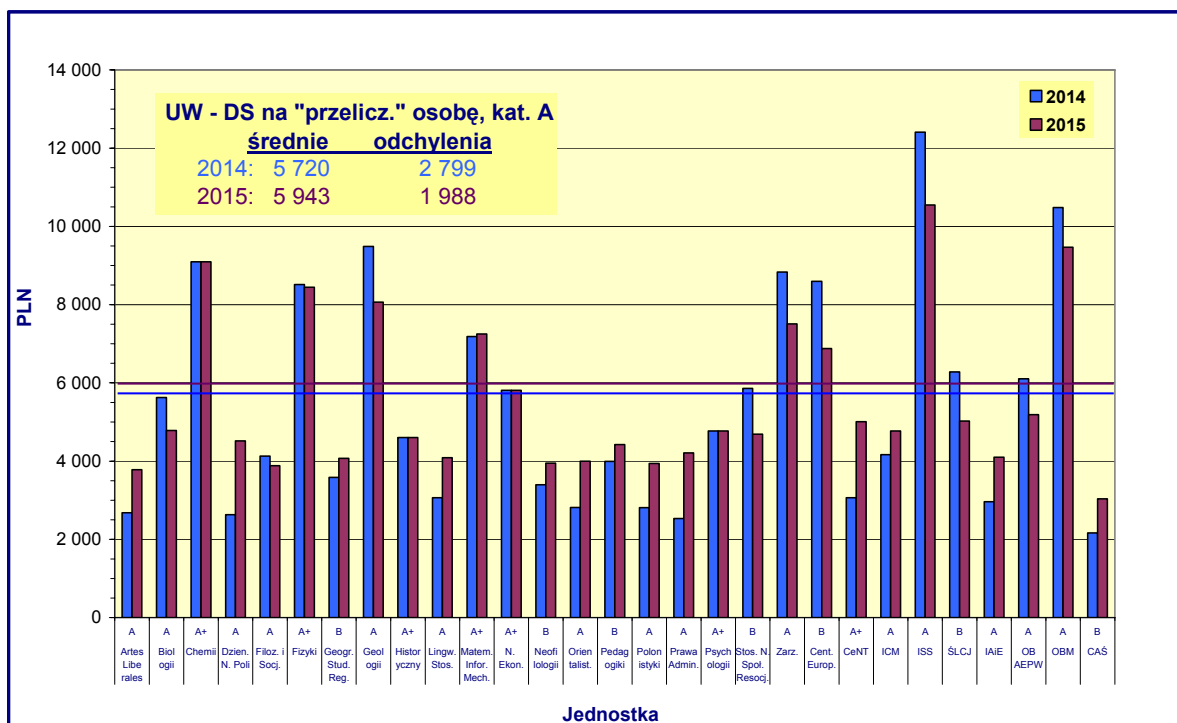
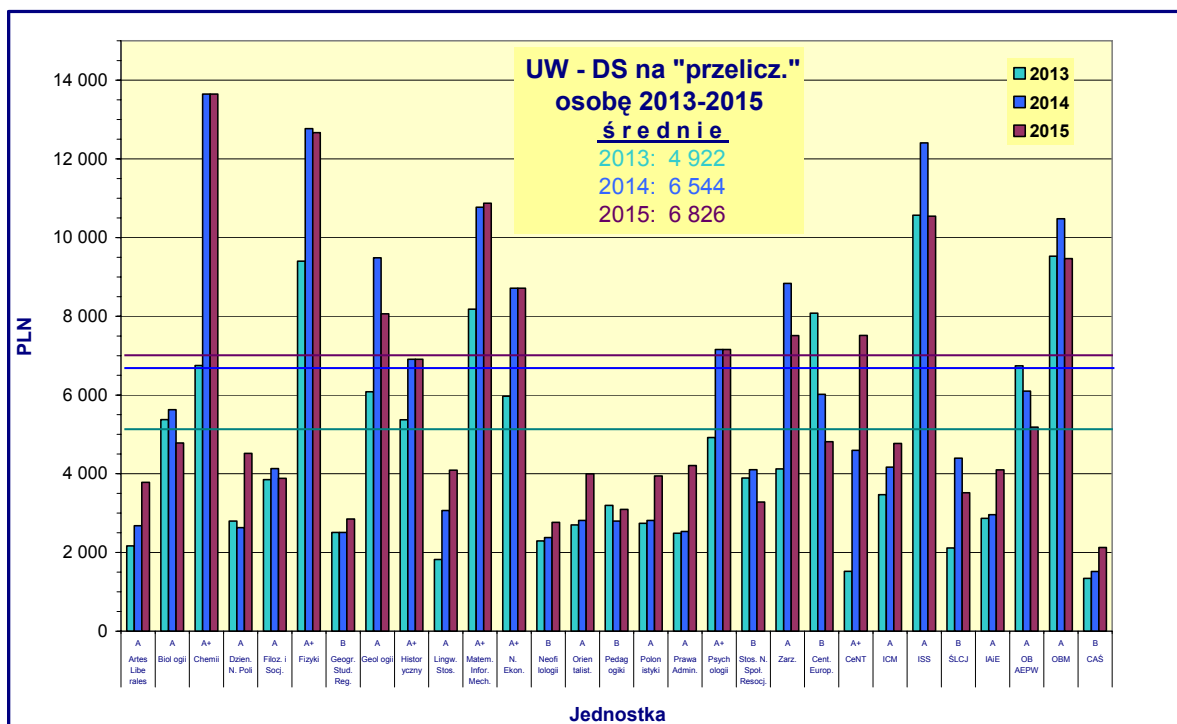
Zestawienie obejmuje następujące Uczelnie:

1. Uniwersytet Jagielloński w Krakowie
2. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
3. Uniwersytet Warszawski
4. Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
5. Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
6. Uniwersytet Gdański
7. Uniwersytet Łódzki
8. Uniwersytet Śląski w Katowicach
9. Uniwersytet w Białymstoku
10. Uniwersytet Wrocławski
11. Uniwersytet w Zielonej Górze
12. Uniwersytet Rzeszowski
13. Uniwersytet Opolski
14. Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach
15. Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
16. Uniwersytet Szczeciński
17. Katolicki Uniwersytet Lubelski
18. Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
19. Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
20. Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

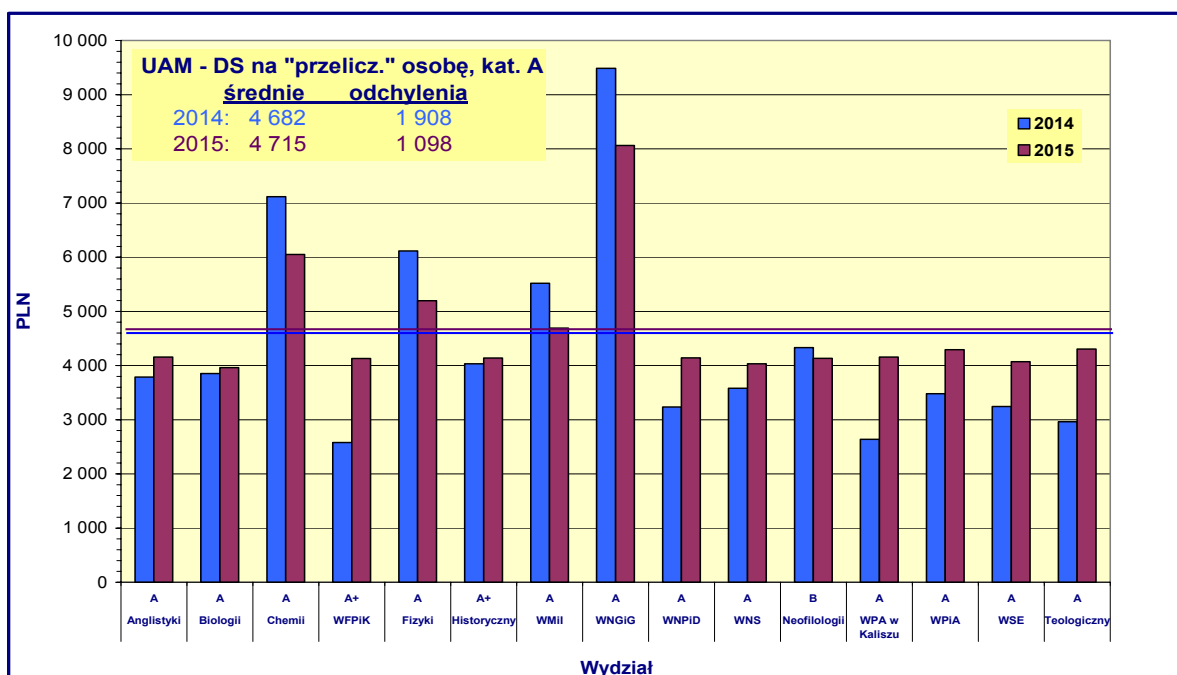
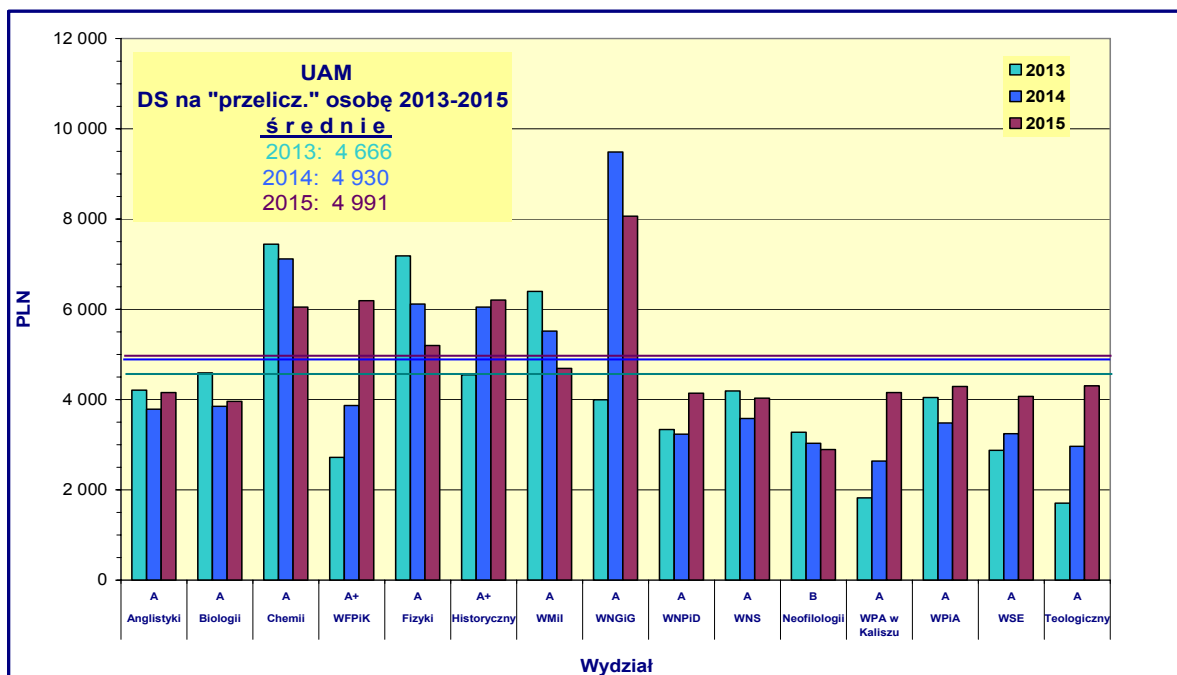
1. Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

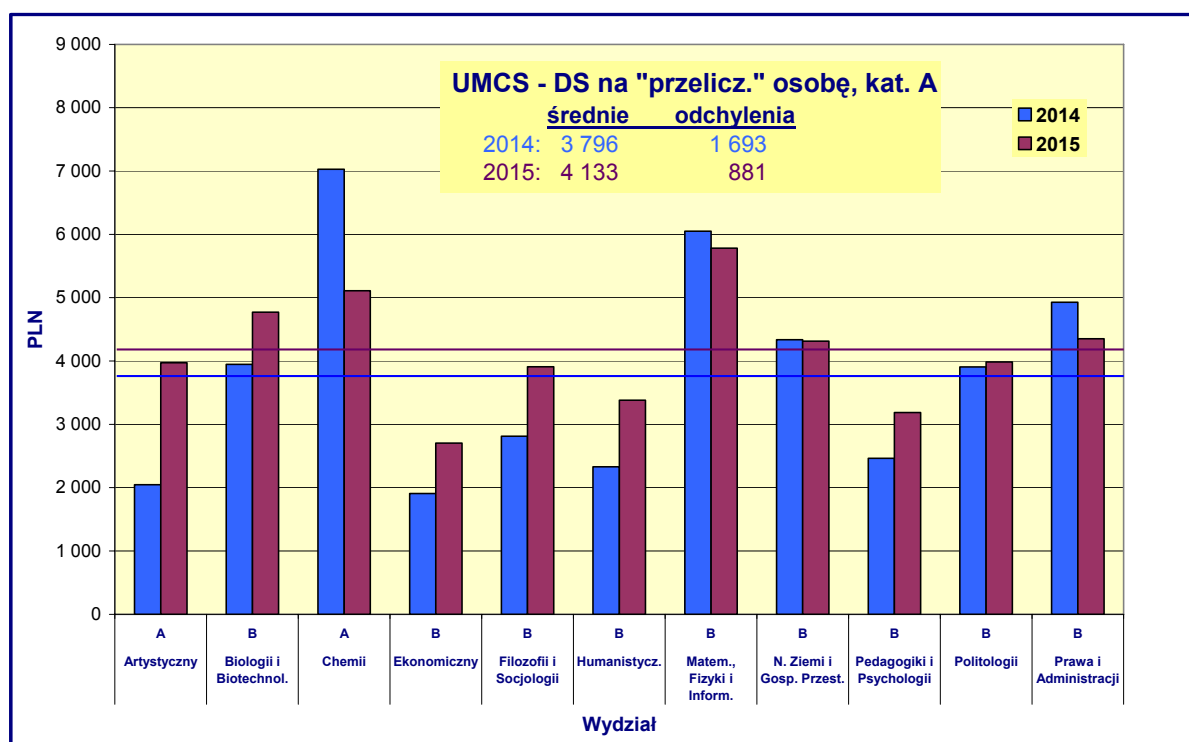
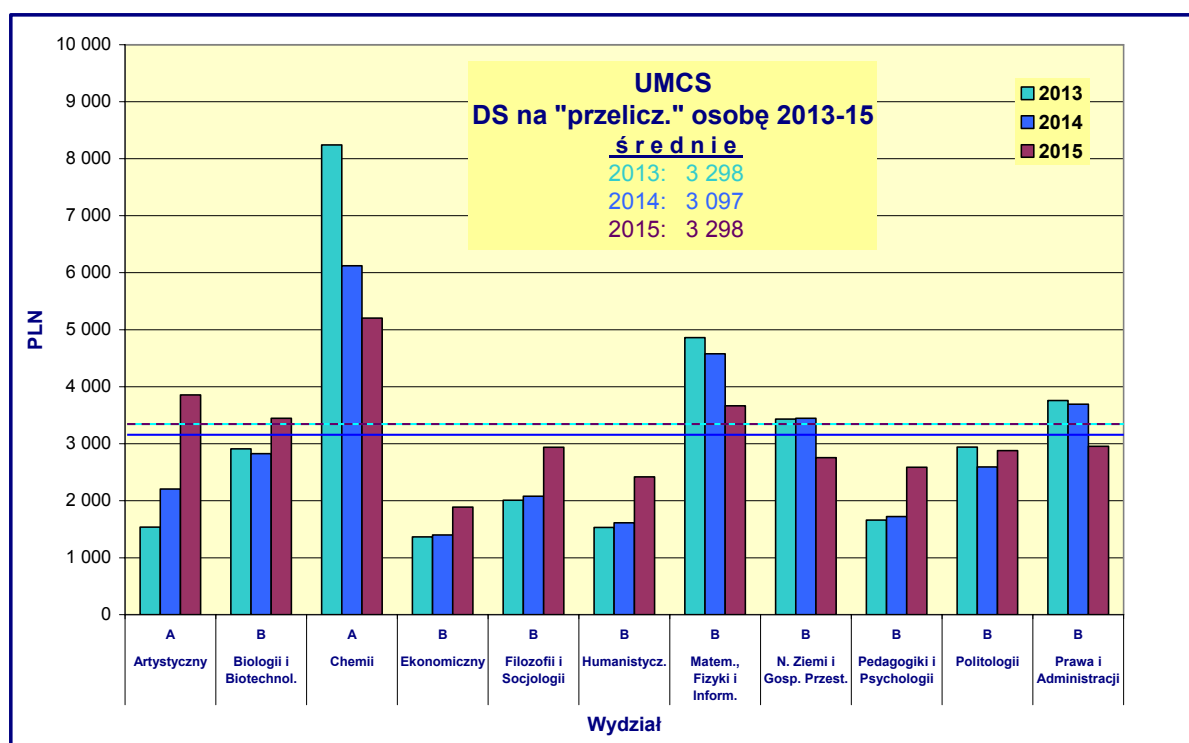
2. Uniwersytet Warszawski

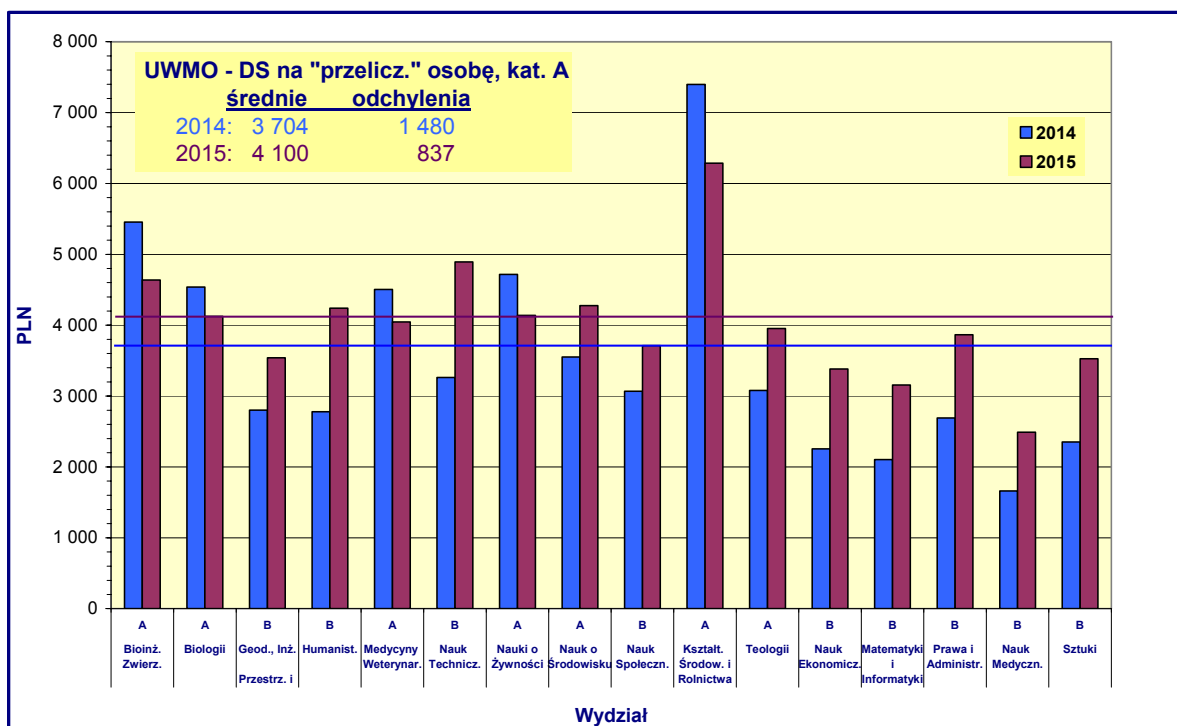
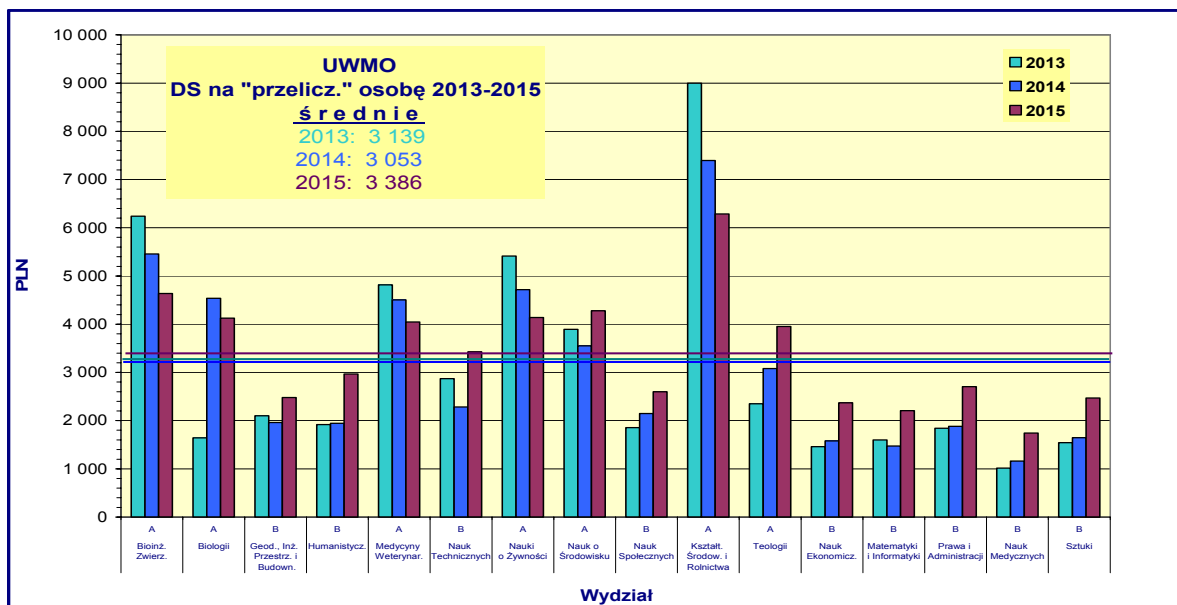
3. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

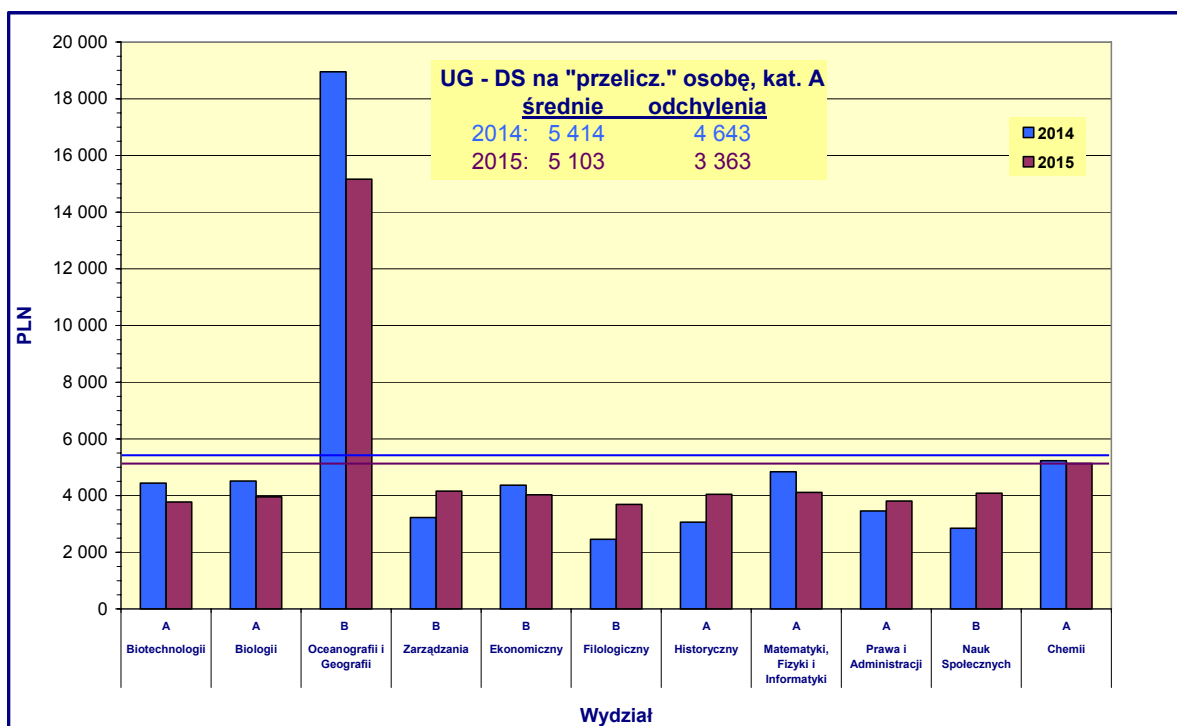
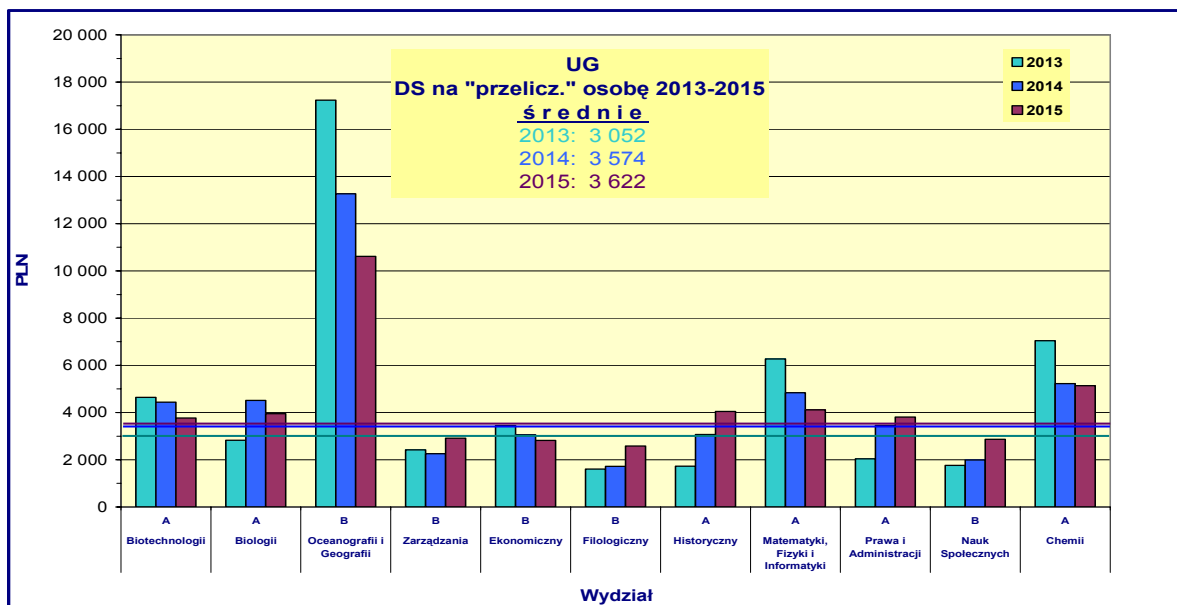
4. Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

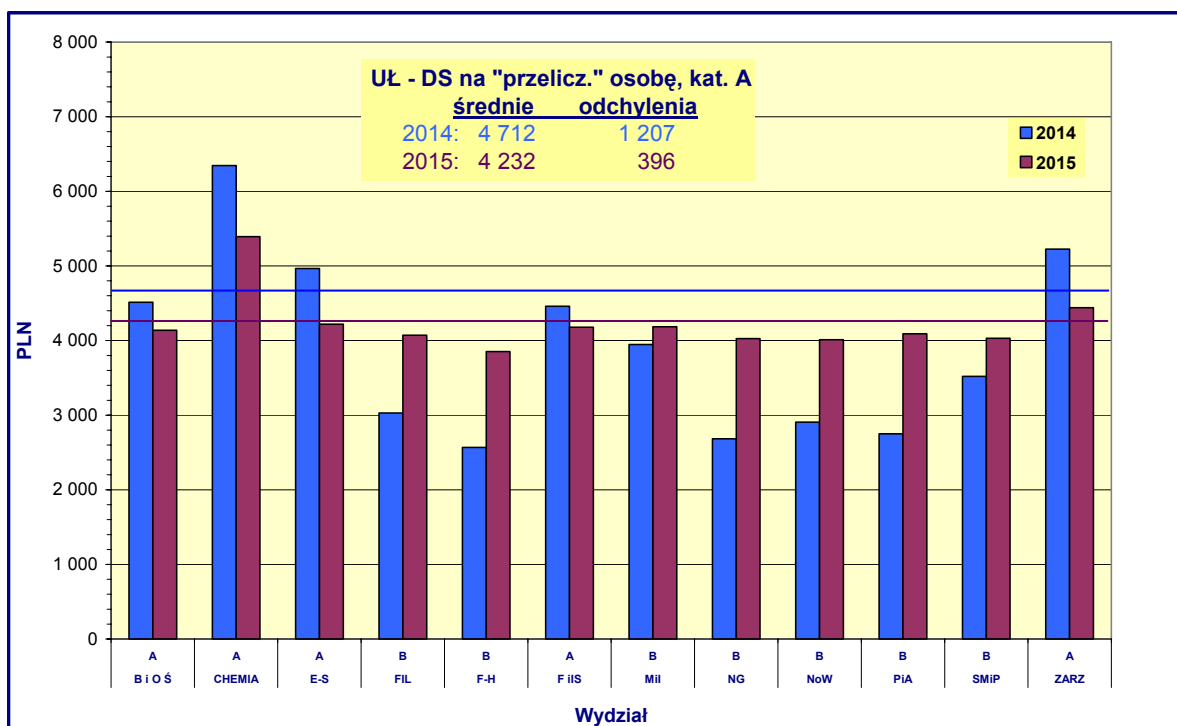
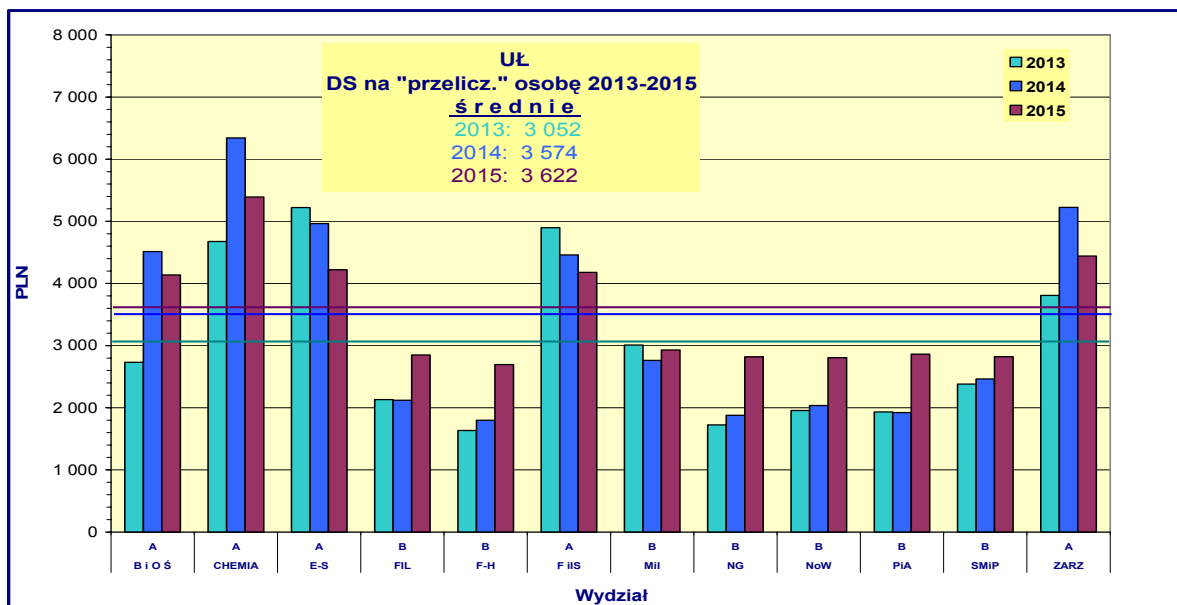
5. Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

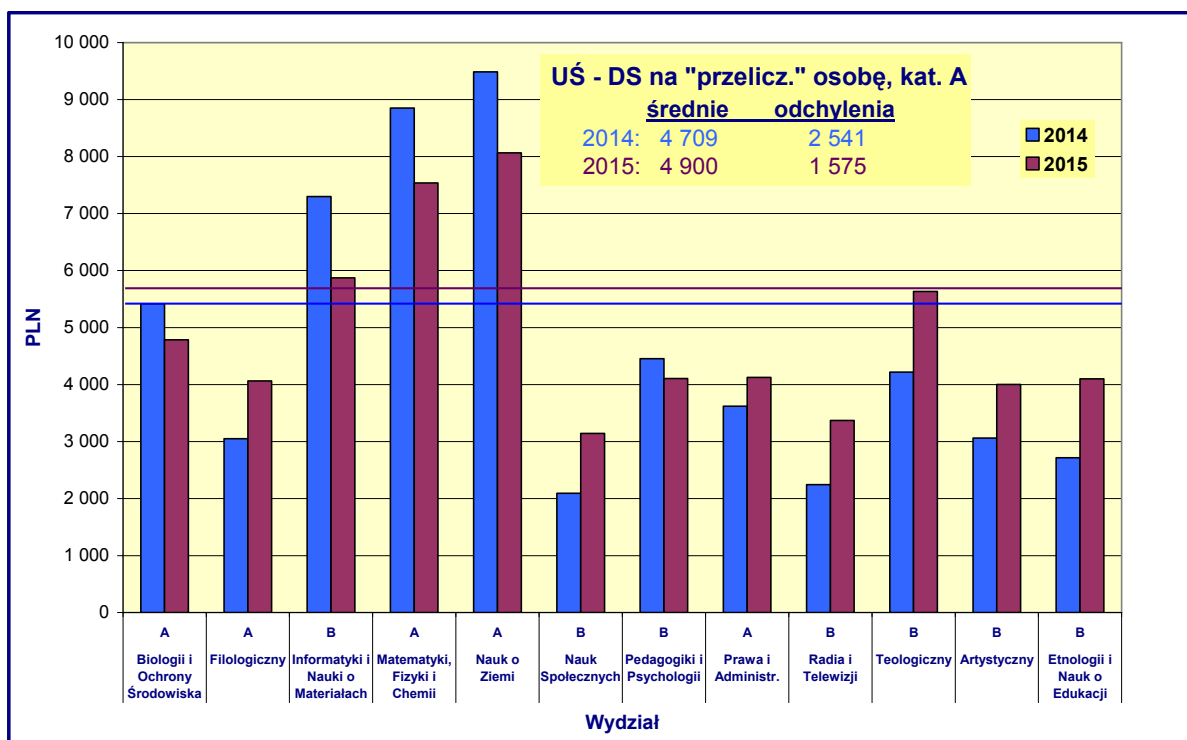
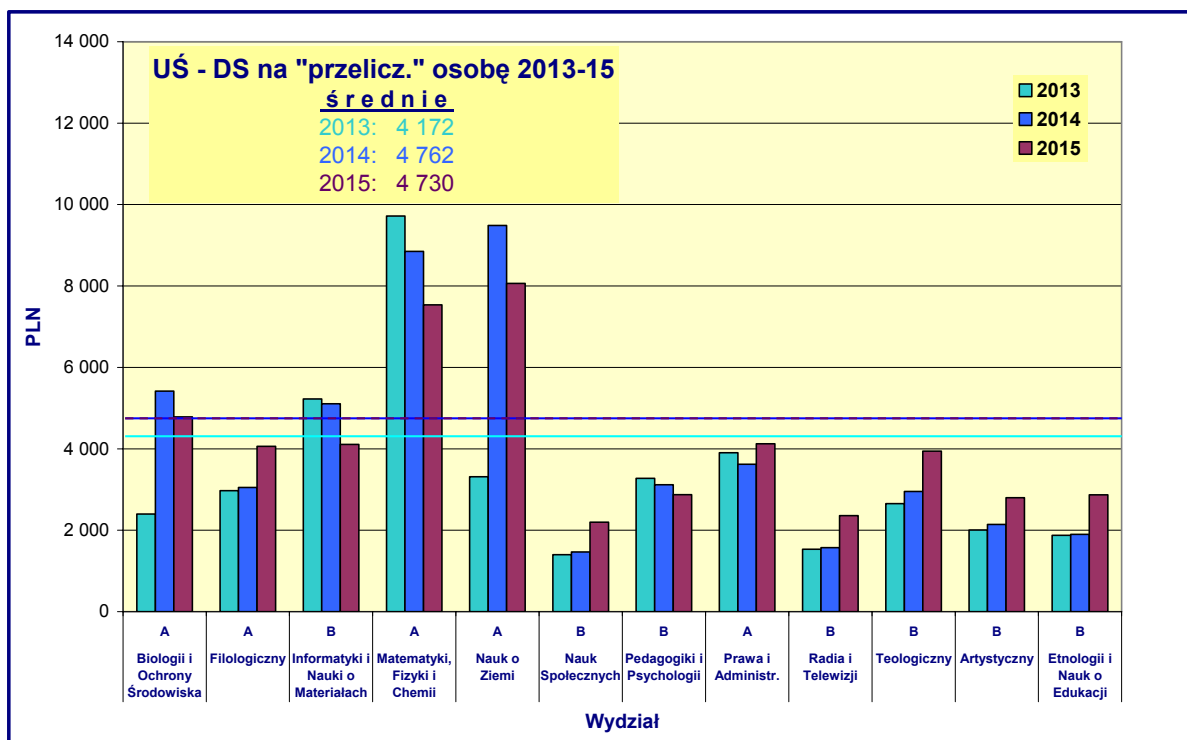
6. Uniwersytet Gdański

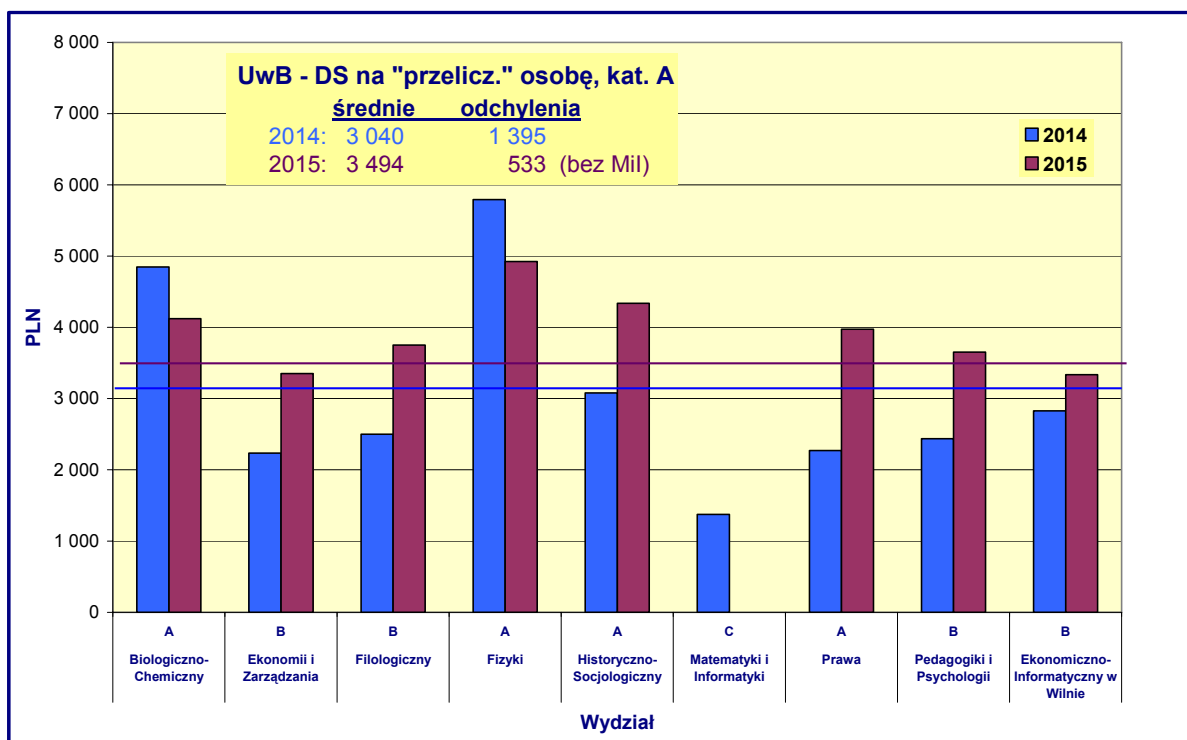
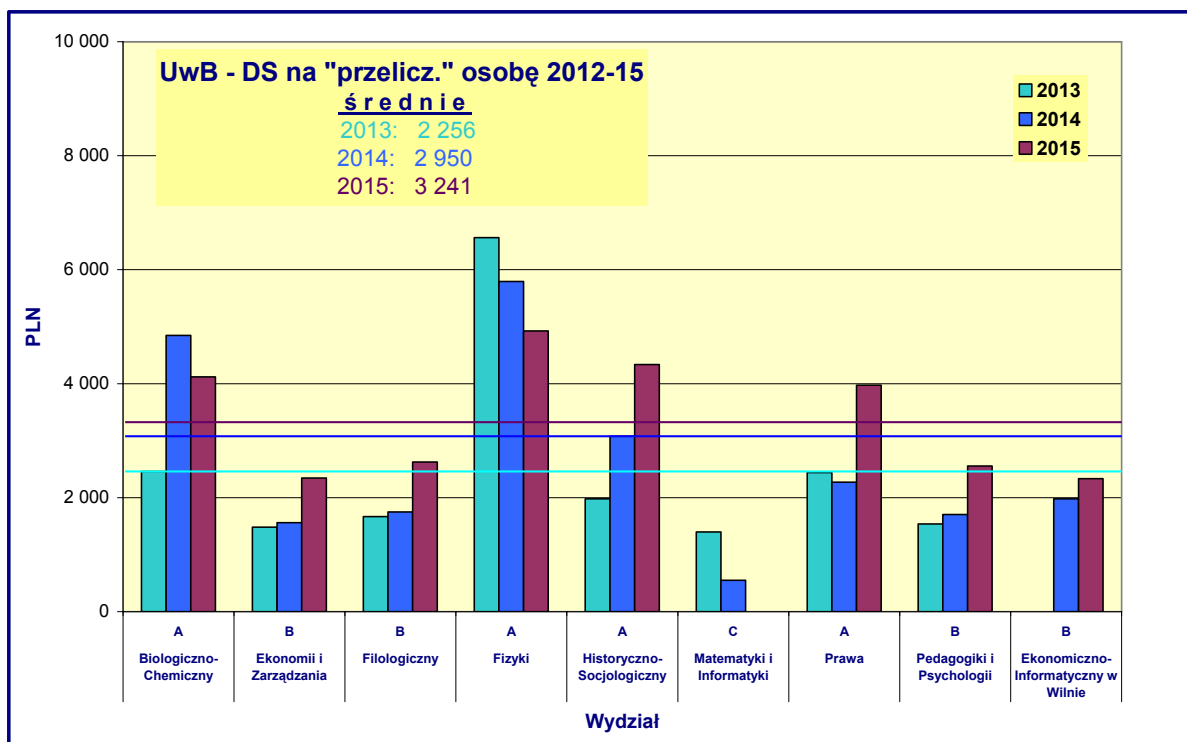
7. Uniwersytet Łódzki

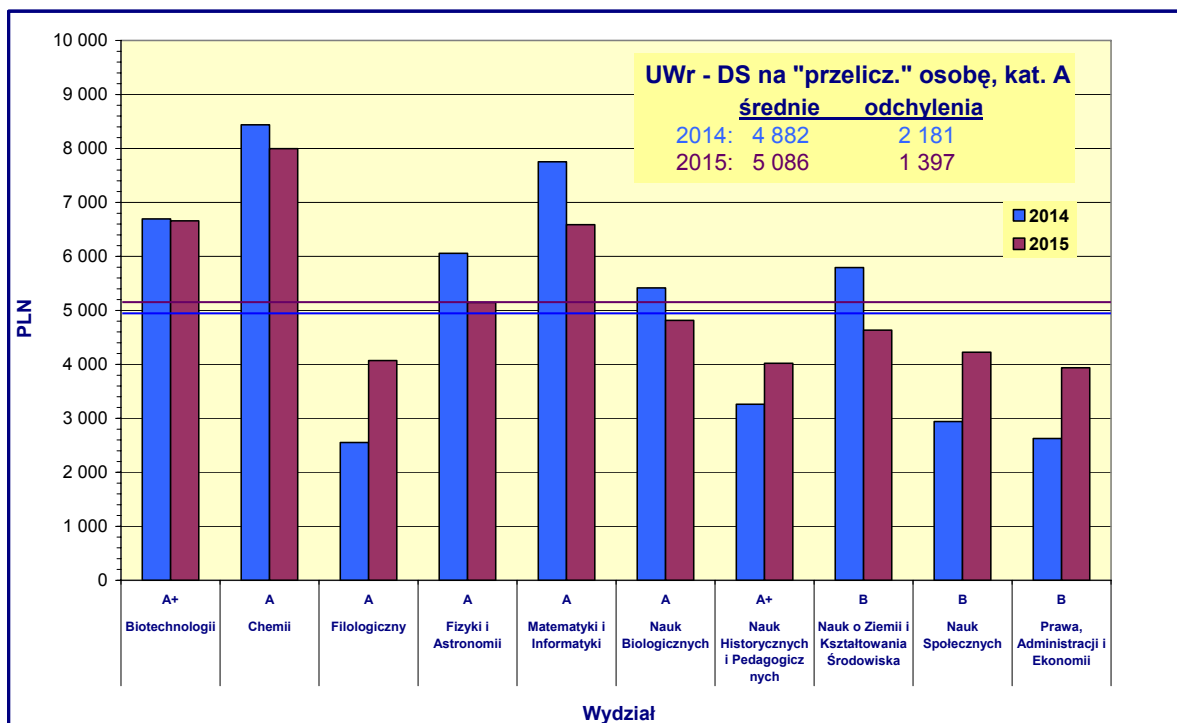
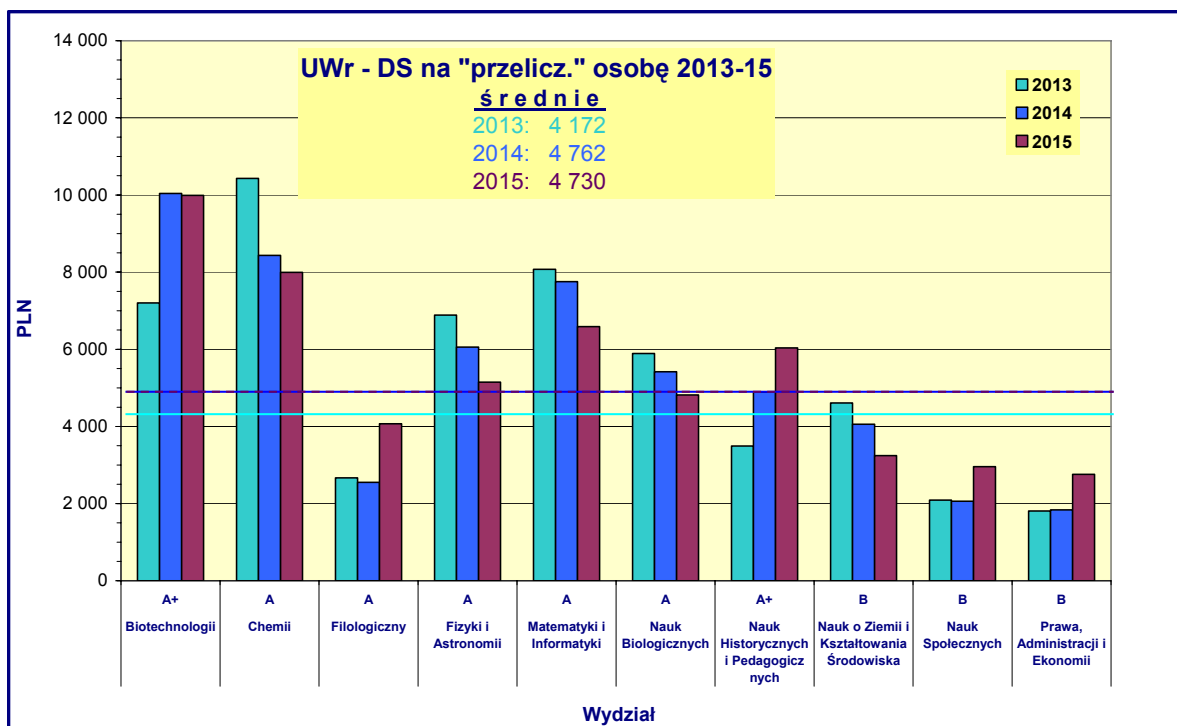
8. Uniwersytet Śląski w Katowicach

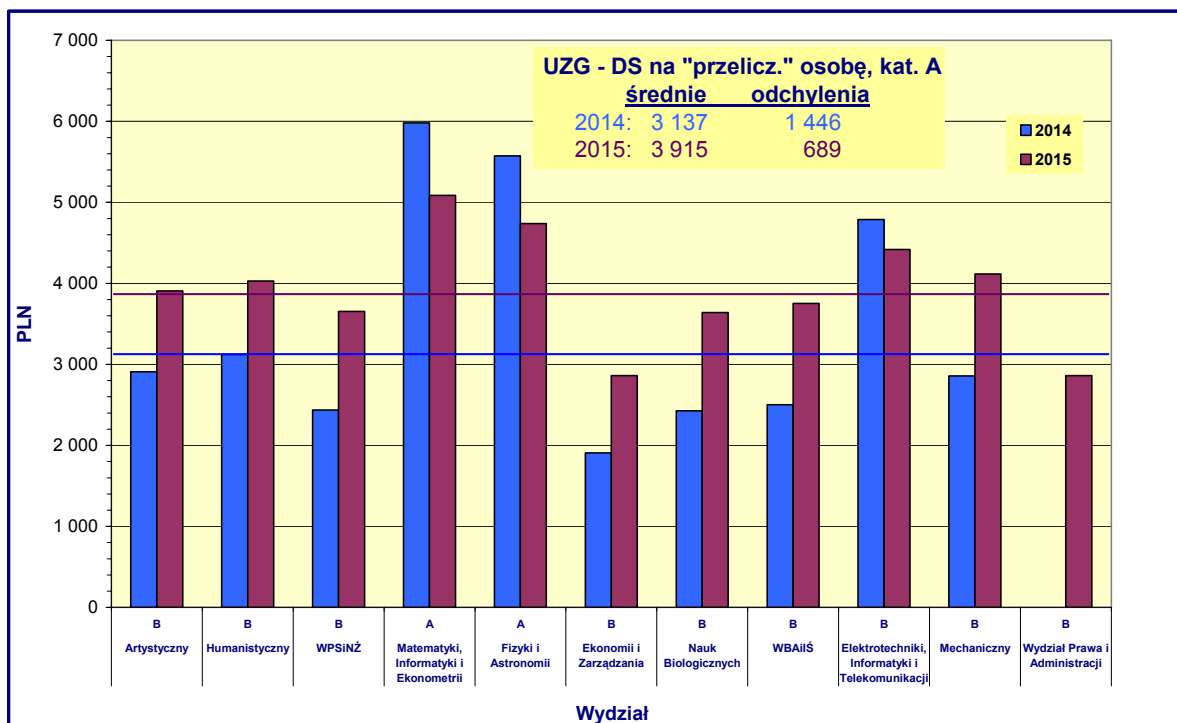
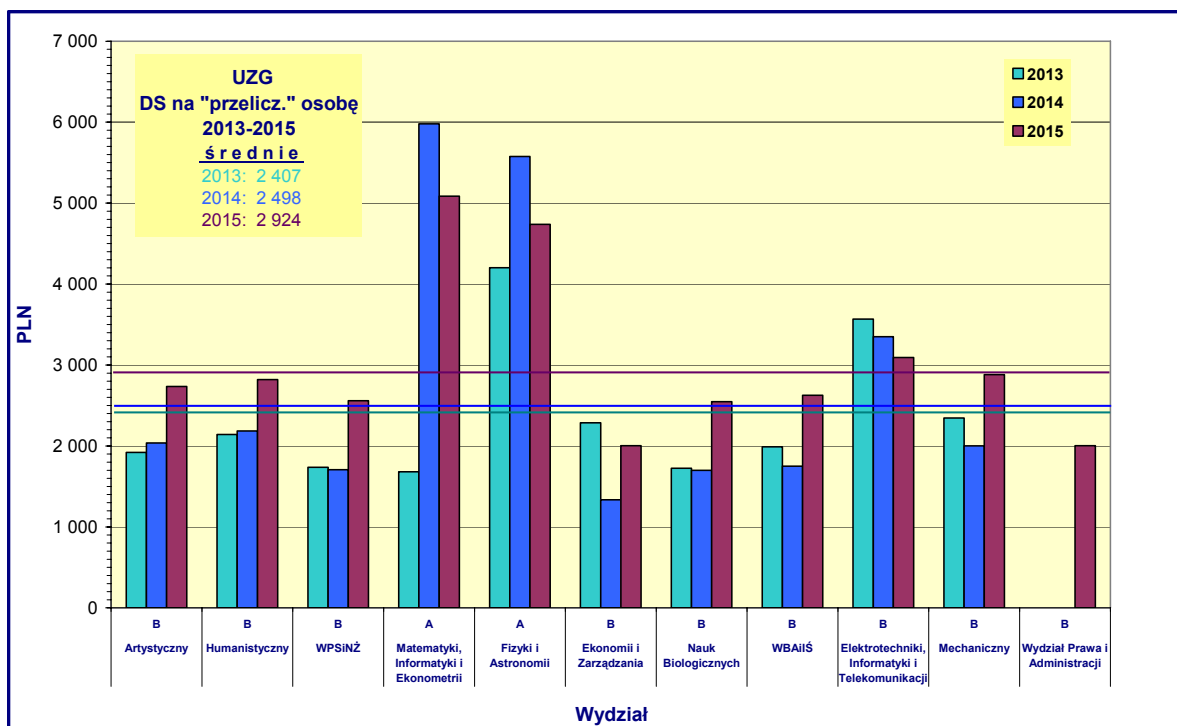
9. Uniwersytet w Białymstoku

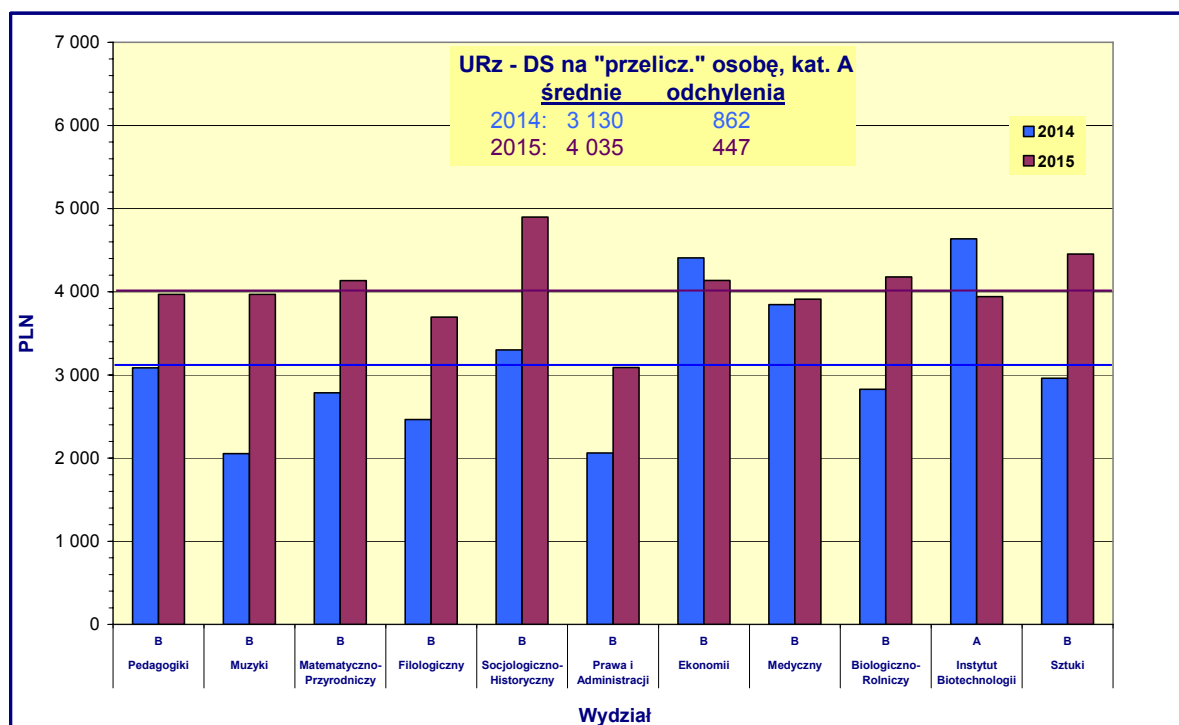
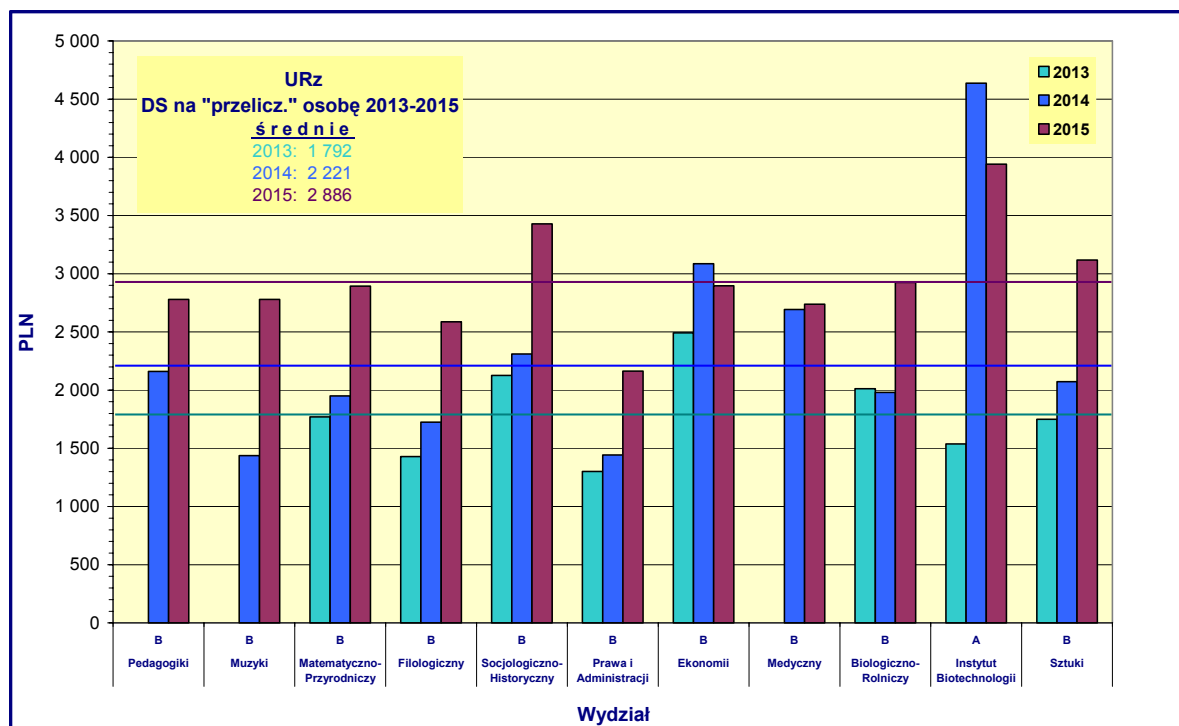
10. Uniwersytet Wrocławski

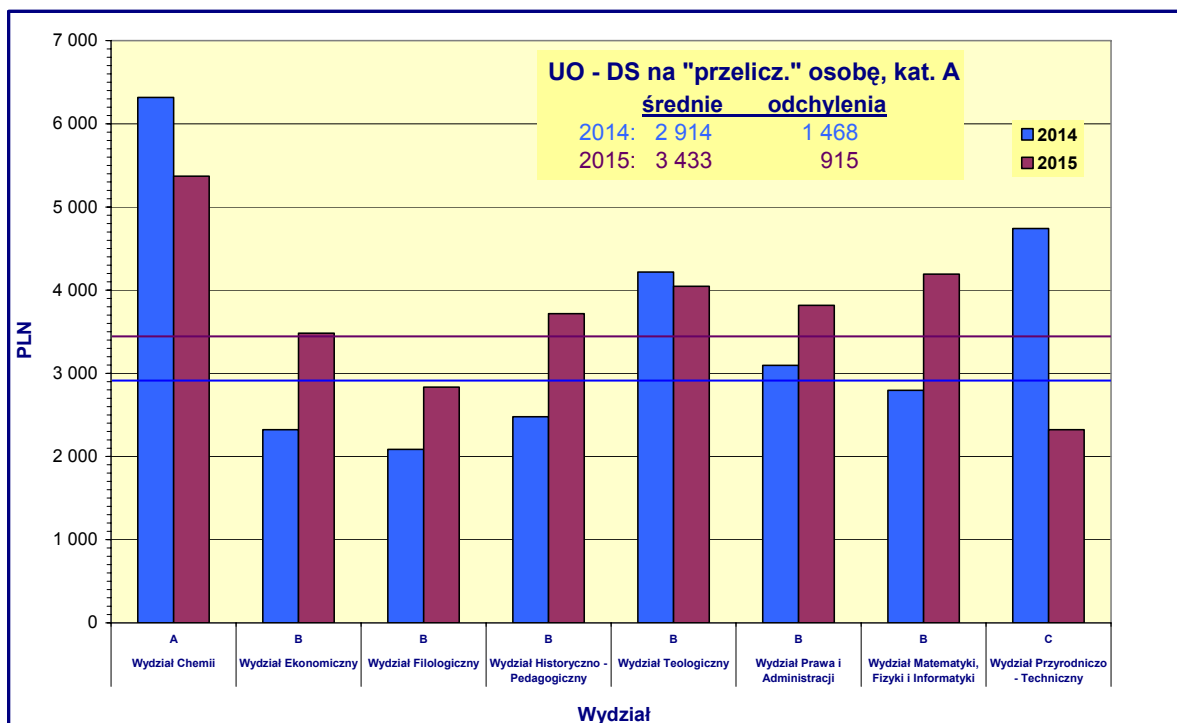
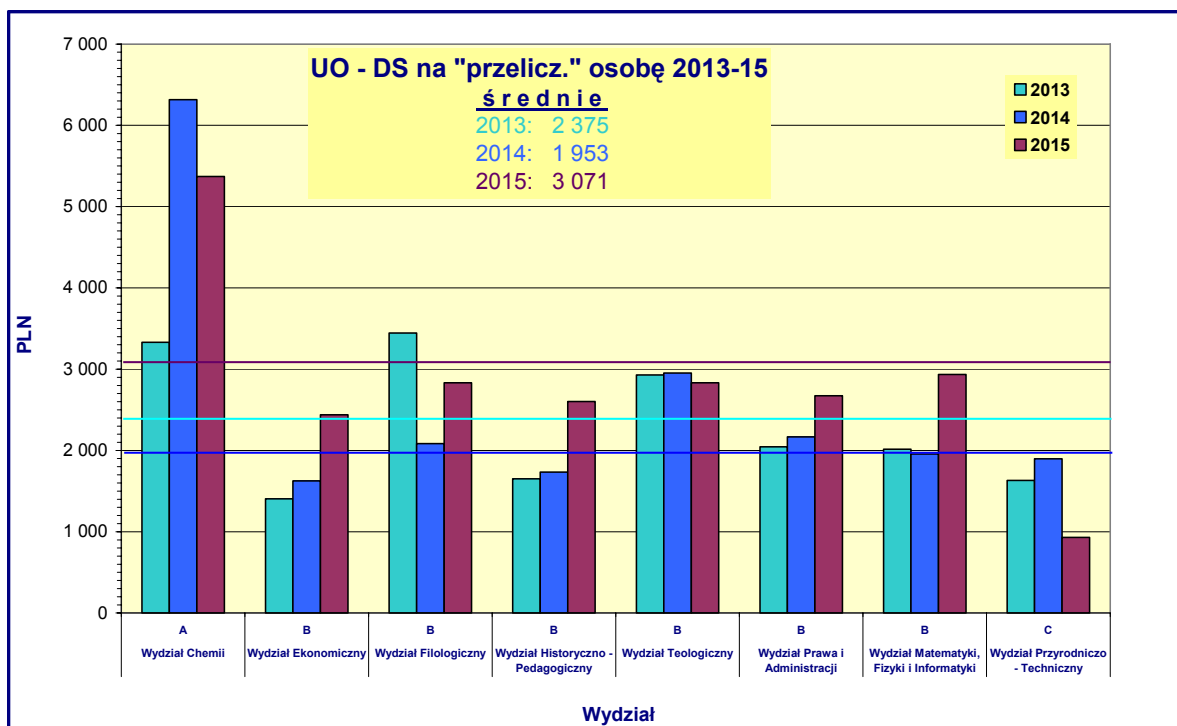
11. Uniwersytet w Zielonej Górze

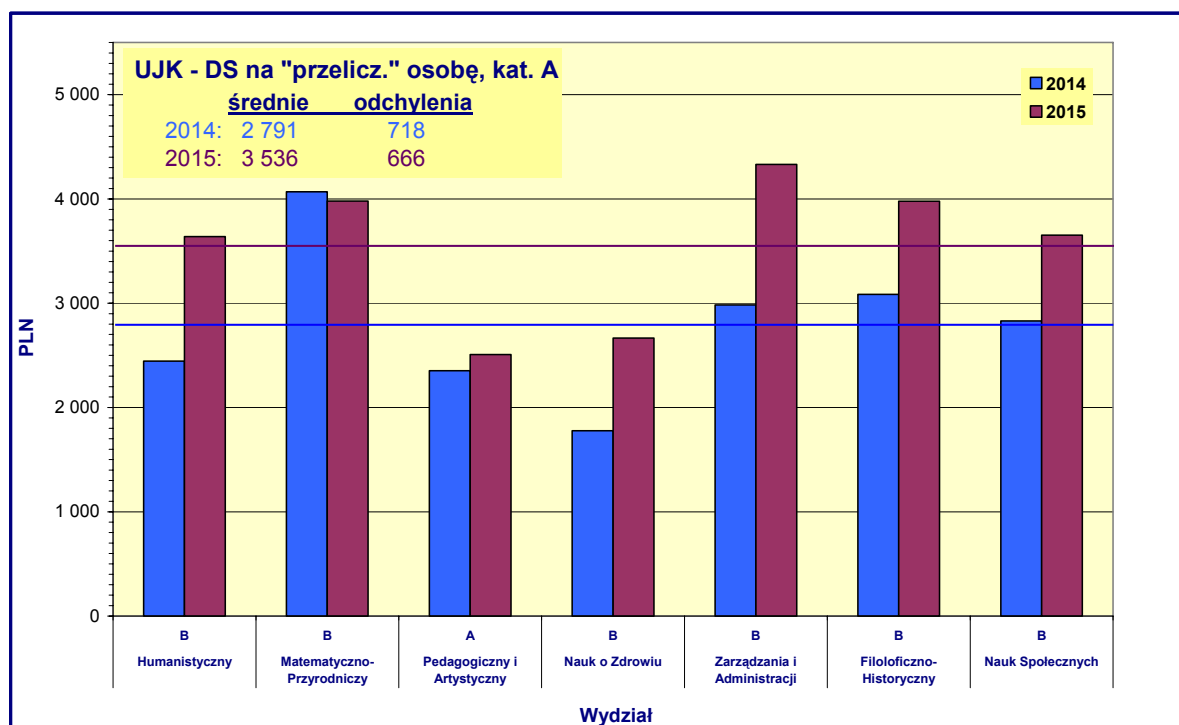
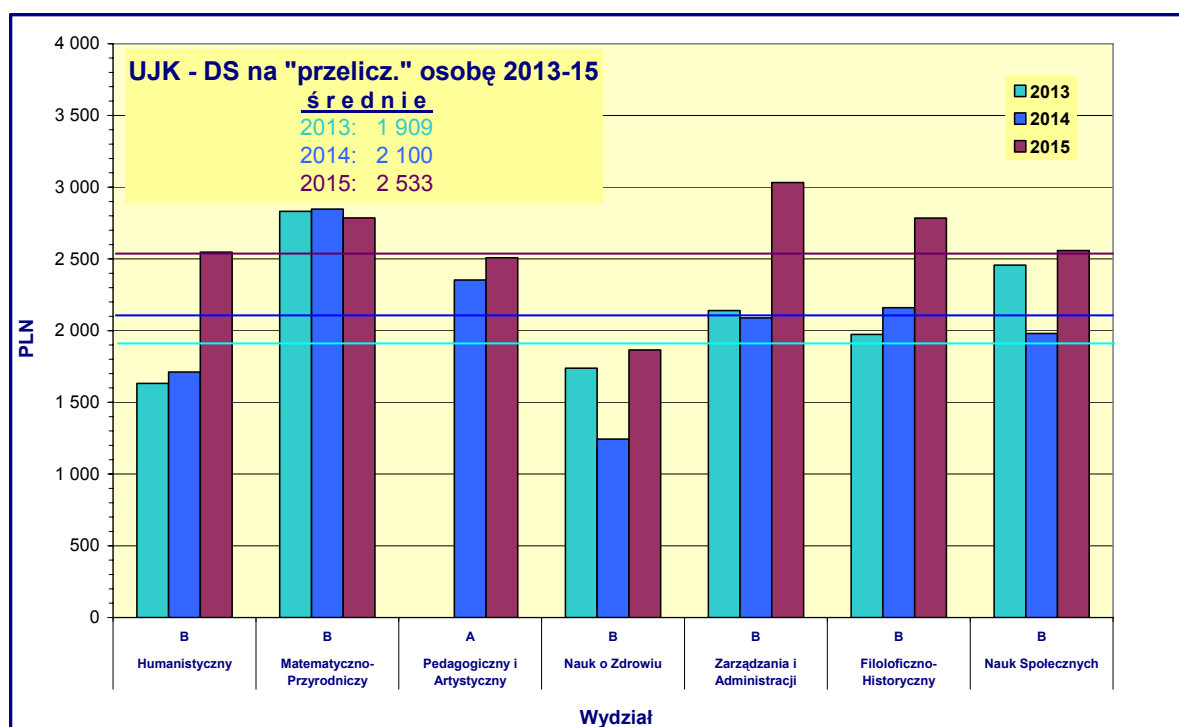
12. Uniwersytet Rzeszowski

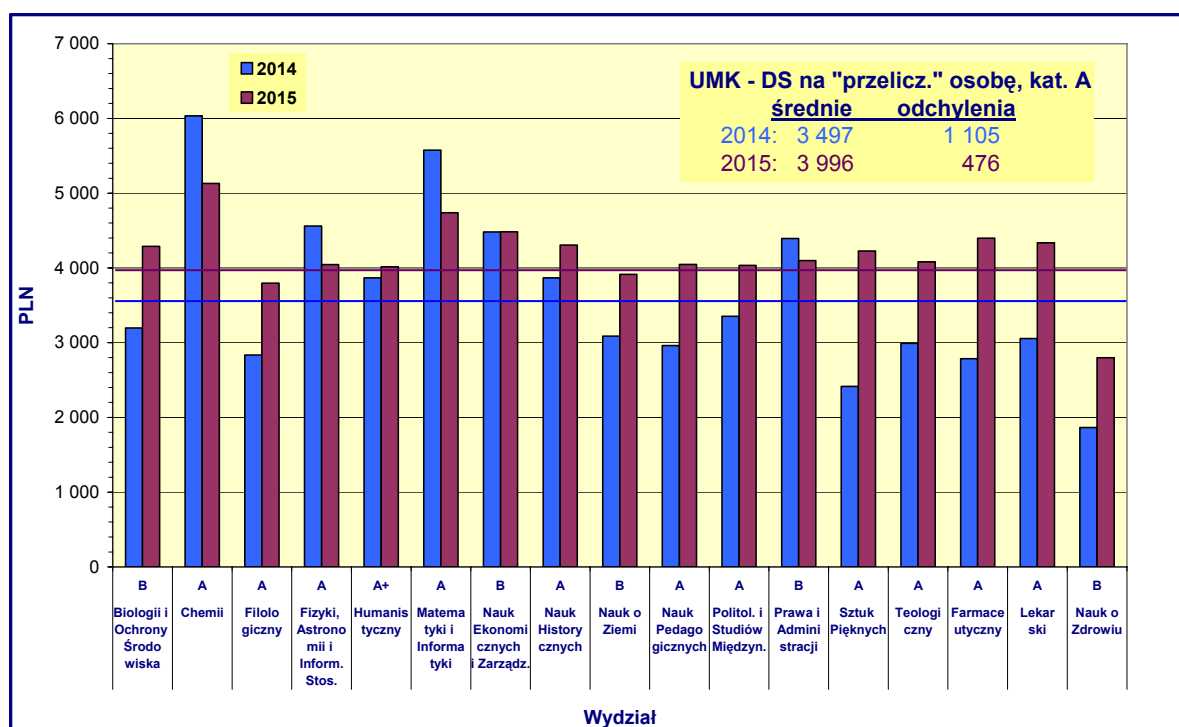
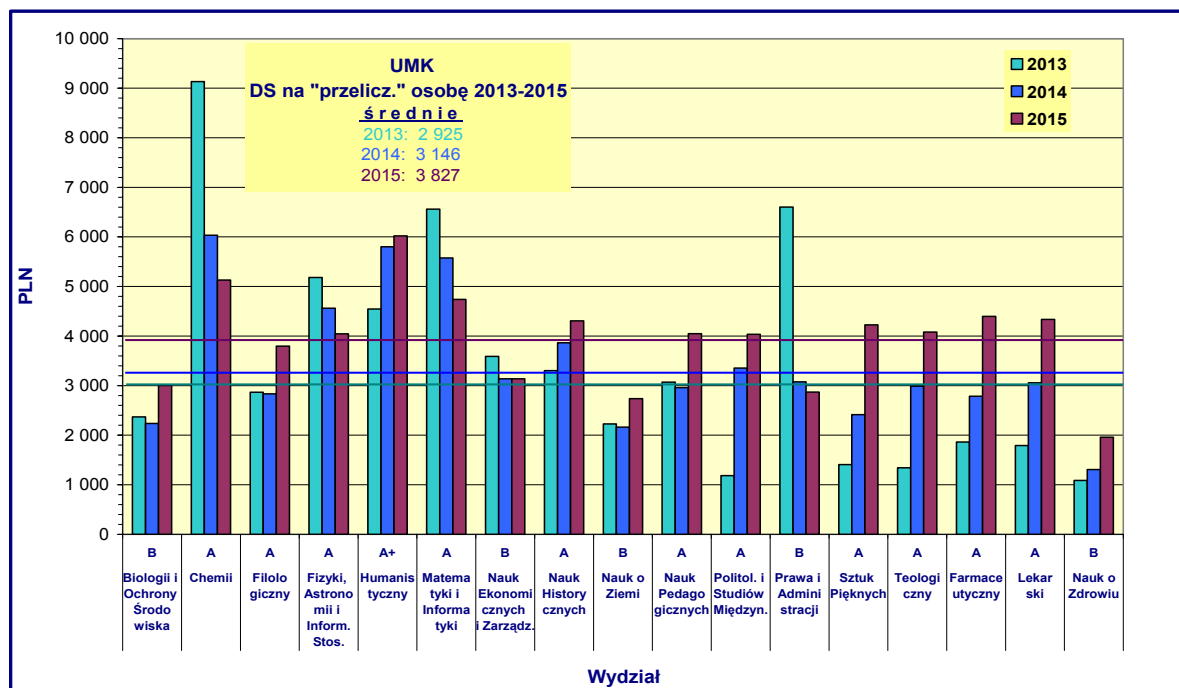
13. Uniwersytet Opolski

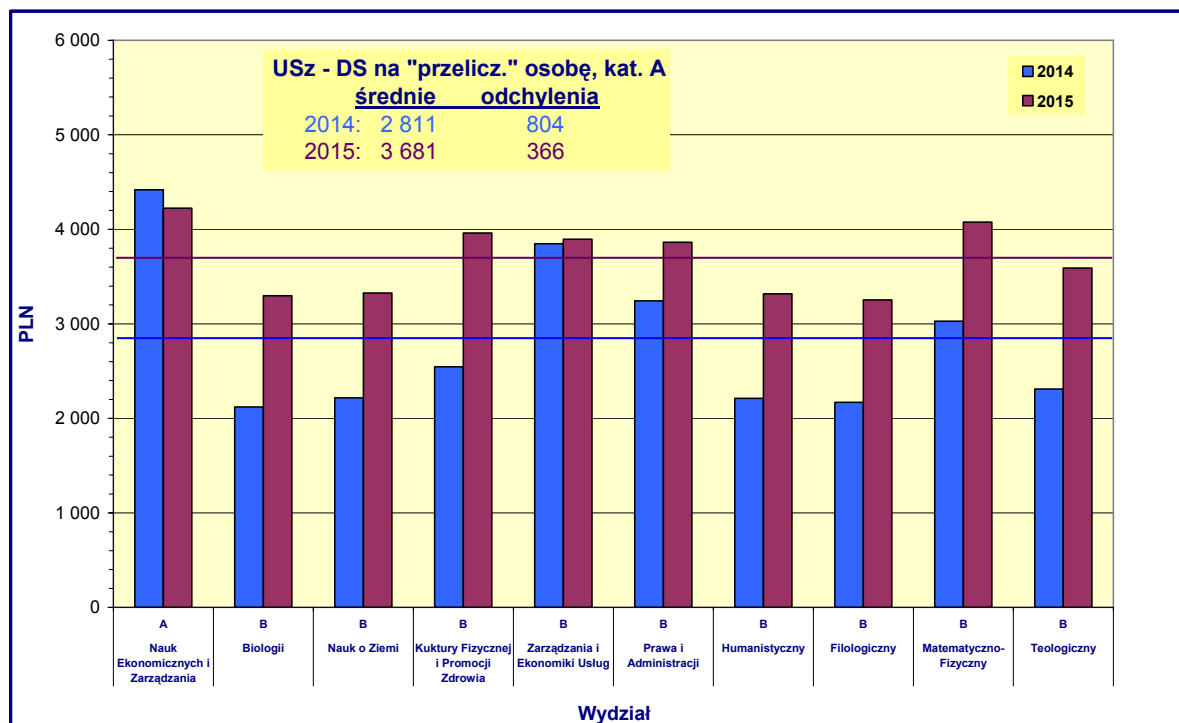
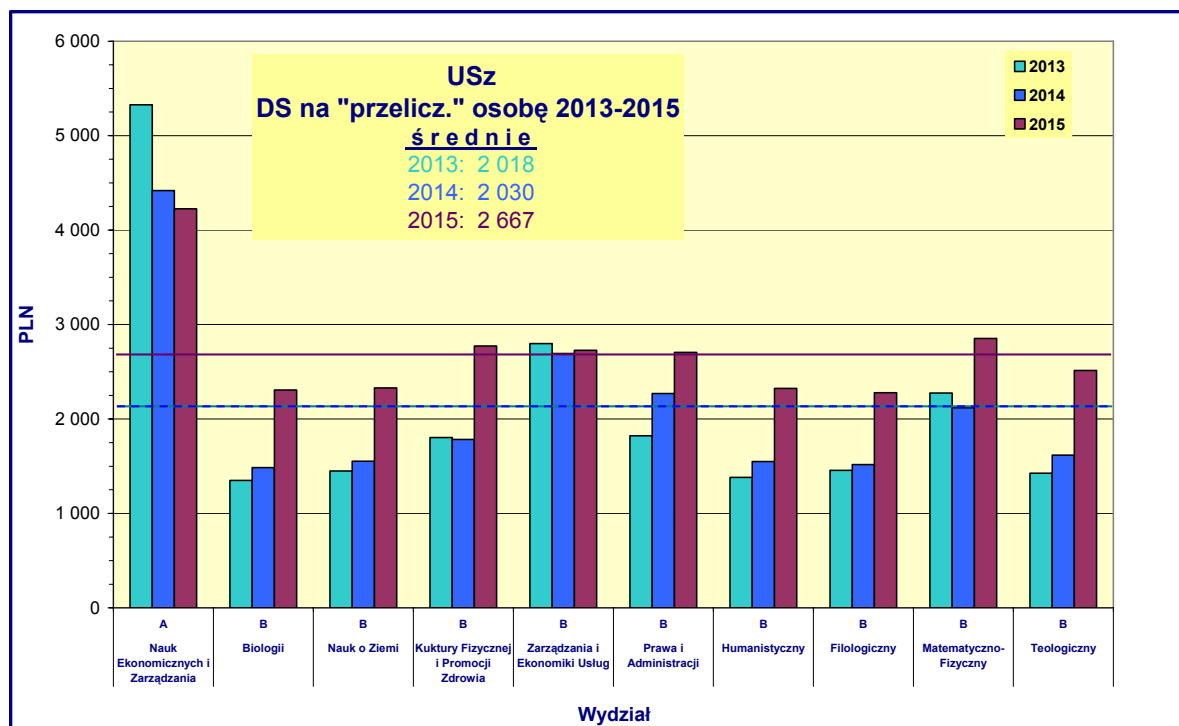
14. Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

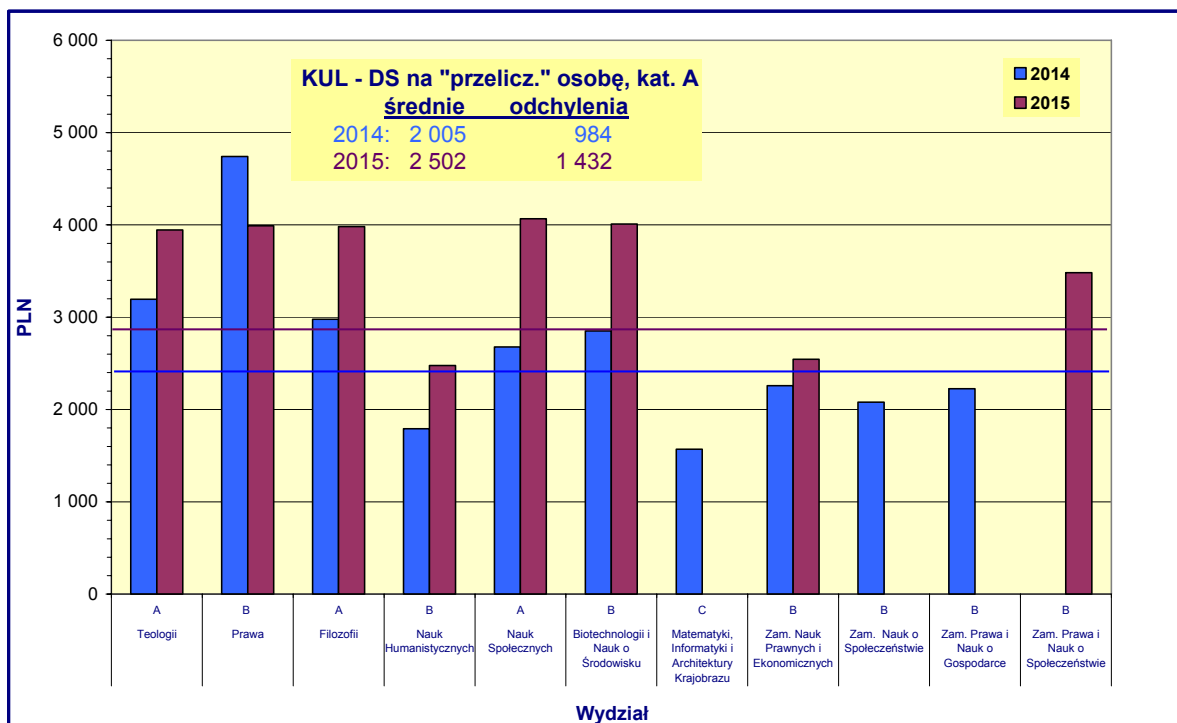
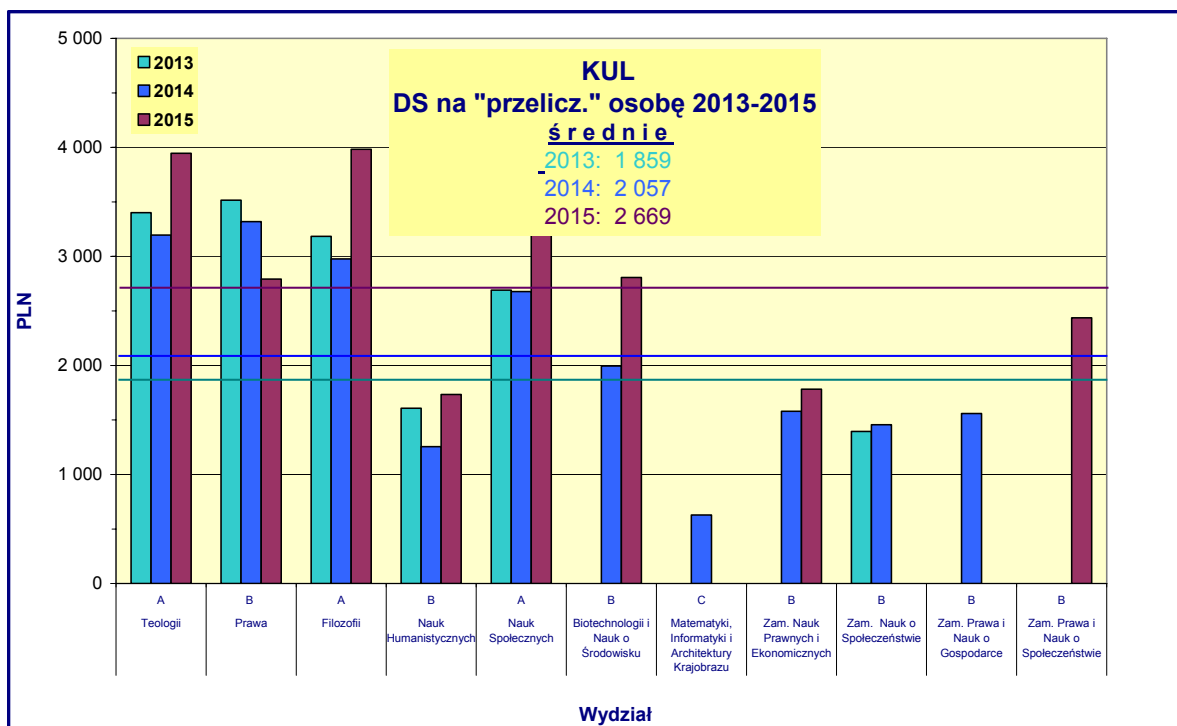
15. Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

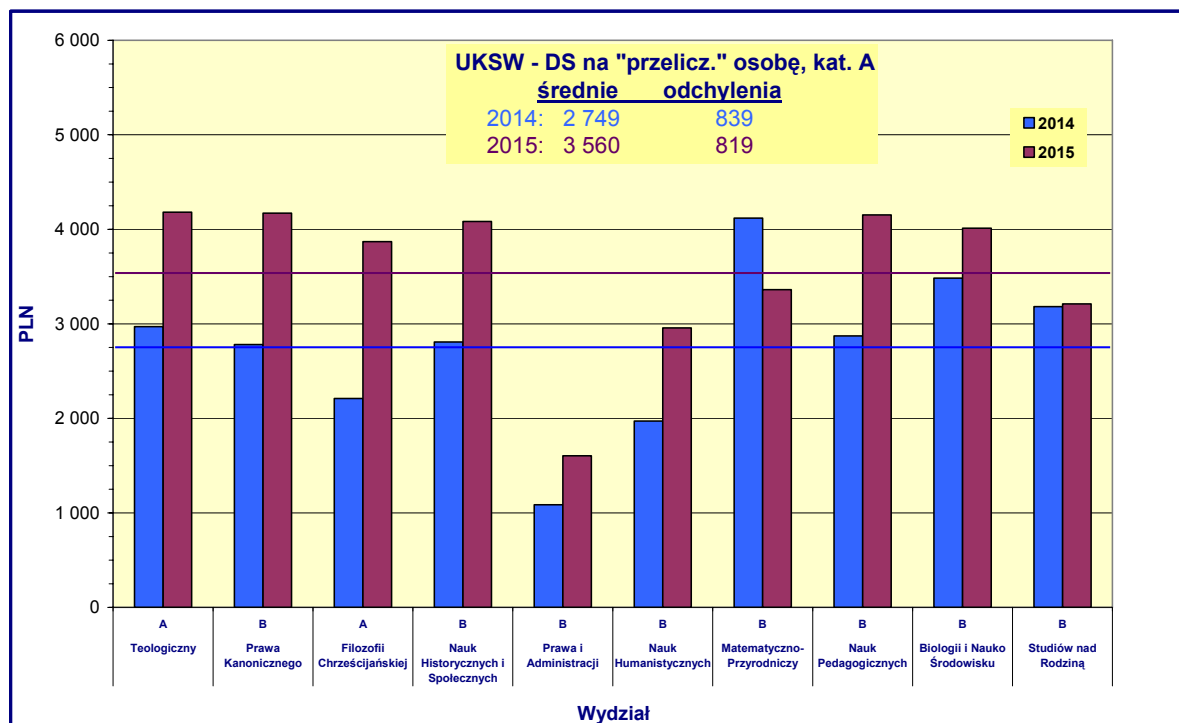
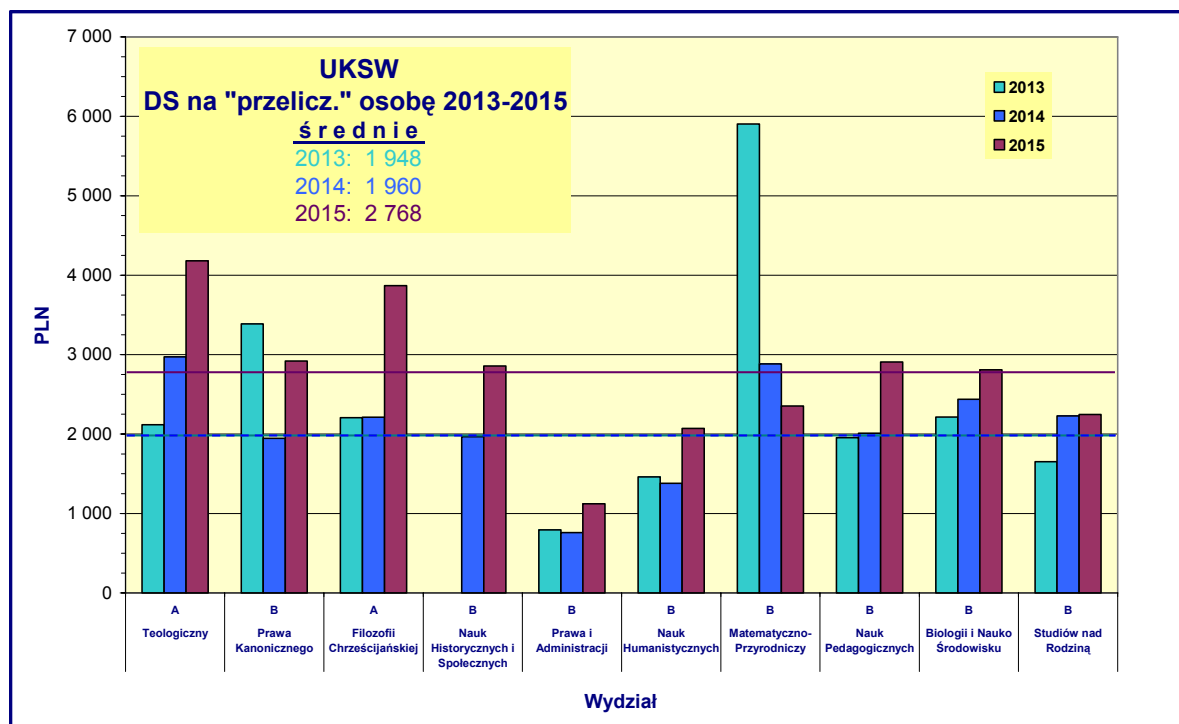
16. Uniwersytet Szczeciński

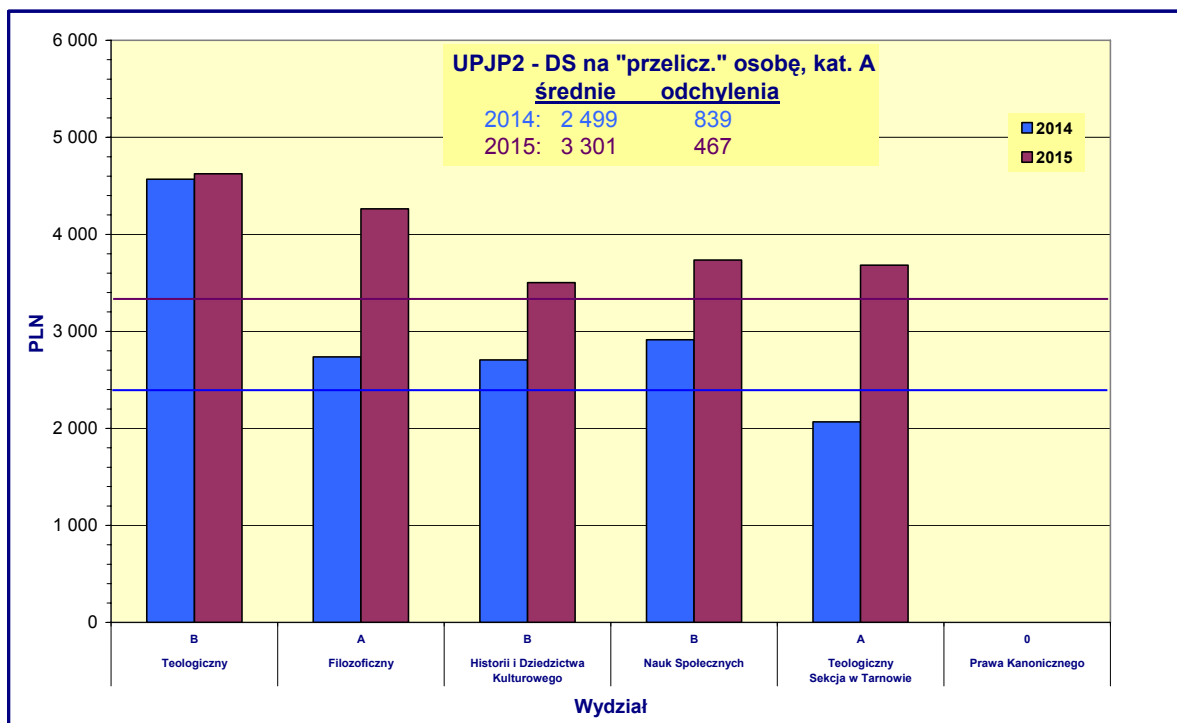
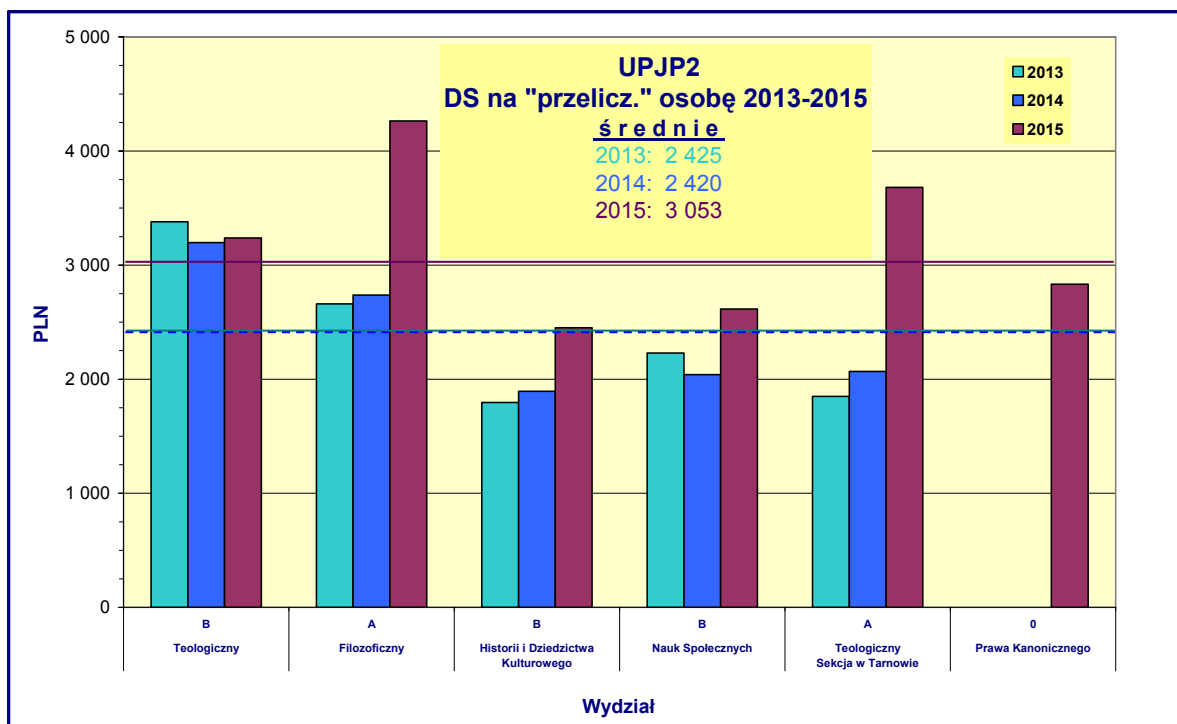
17. Katolicki Uniwersytet Lubelski

18. Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

19. Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

20. Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

